

Ons Pensioen

TIJDSCHRIFT VAN DE BPP: BELANGENVERENIGING
PENSOENGERECHTIGDEN PENSOENFONDS ZORG EN WELZIJN

NUMMER 2, JAARGANG 30 • APRIL 2016

“Die 163 miljard
is echt geld! Het is
geen virtuele wereld”

PETER BORGDORFF

P.10

Ouderenorganisaties
accepteren het
niet meer

P. 14

Het is tijd om de
looneisen van de
plank te trekken

P. 20

Ouderwets genieten
met de gemakken van nu

NATUURLIJK
APPELSCHA

VOOR SCHITTERENDE NATUURREIZEN

AANBEVOLEN DOOR EERDERE GASTEN

50+ STANDPLAATS BUSREIZEN COMPLEET VERZORGD
INDIVIDUEEL OF MET GEZELSCHAP

8-daagse	vertrek	prijs
Pinksteren	14 mei	495,-
zomer	4 en 11 juni, 2 en 9 juli, 6 en 27 aug	575,-
zomer	3 en 10 sept	525,-
najaar	1 oktober	495,-
5-daagse	vertrek	prijs
voorjaar	9 mei	345,-
7-daagse	vertrek	prijs
Kerst	22 december	535,-

(alle fouten voorbehouden; zie website voor bepalingen)

NAAR DE SCHOONSTE
LUCHT VAN NEDERLAND

- incl. halen en brengen
- 4 x natuurtocht met Friese folklore en Drentse verrassingen
- dagtocht Friesland met 3 uur varen
- incl. entreegelden en consumptie
- verblijf op basis van VOLLEDIG PENSION
- Hollandse keuken, mogelijkheid tot afstemming op dieet
- gezellige avondprogramma's

Bekijk het hele reisaanbod
op onze website

3-DAAGS ARRANGEMENT 'BESLIST DE MOEITE WAARD'
EEN AANTREKKELIJK FIETS/WANDEL ARRANGEMENT

Om zelf aangenaam en actief het Drents-Friese Wold en het Fochterlooërveen te verkennen!
2 x overnachten, 2 x ontbijtbuffet, 2 x drie gangen diner/buffet
gratis auto-, fiets- en wandelroutes met lunchpakket

€ 120,- p.p. (verlenging mogelijk)

Wanneer houdt dit op?

Je kan er niet omheen. Ook al wil je nog zo graag een positief verhaal over de pensioensituatie in dit land schrijven, de werkelijkheid is anders.

ROELOF JAN MULDER

Al beweerde de bestuursvoorzitter van het ABP in het vorige nummer dat het toch wel veel waard is als er elke maand weer een bedrag aan aanvullend pensioen op je rekening wordt bijgeschreven. Dat is ook positief, maar als dat bedrag al jaren gelijk blijft en nu zelfs omlaag dreigt te gaan, terwijl de kosten van levensonderhoud stijgen, dan valt er weinig positiefs meer te melden. In Nederland spreken we graag en veel over eerlijk delen. Maar als een grote groep landgenoten wordt overgeslagen bij de verdeling van (belasting)meevallers en stelselmatig wordt genegeerd door de politiek dan is er van eerlijk delen weinig sprake meer.

Het is verdedigbaar dat er in tijden van economische teruggang ook door gepensioneerden wordt ingeleverd. Maar niet alléén door deze groep ouderen. Dat is onrechtvaardig. En het is helemaal onrechtvaardig als dat wellicht helemaal niet nodig is. Op 16 maart werd ons via het NOS-journaal weer duidelijk gemaakt dat de pensioenfondsen in zwaar weer verkeren door de lage rentestand. Te weinig geld in kas. En zo worden de geesten rijp gemaakt voor een nieuwe aanval op de koopkracht van gepensioneerden. Onterecht, want de pensioenfondsen hebben nog nooit zoveel geld in kas gehad. Echt geld noemt Peter Borgdorff dat in het interview dat we met hem hadden, zie pagina 10 e.v.

De ouderenbonden zijn het inmiddels ook zat en speculeren openlijk op het organiseren

van acties. Als praten niet meer helpt en de verantwoordelijke minister in een overleg met ouderenbonden zelfs keihard zegt: "We horen u aan maar we doen er niets mee", dan zit er ook niet veel anders op. Zie het manifest van de ouderenbonden op pagina 14.

Uit het lage inflatiecijfer in ons land zou je kunnen afleiden dat de stijging van de kosten voor het levensonderhoud meevalen. Maar dat is een vertekend beeld. Juist de kosten waar ouderen vaker mee te maken hebben, namelijk die voor de gezondheidszorg, worden in die berekening niet meegenomen en daarom lopen de gepensioneerden nu al 10% tot 12% achter op de koopkracht ontwikkeling van de gemiddelde werkende Nederlander.

Nederland beschikt over de beste gezondheidszorg in Europa blijkt uit een rapport waarover Joop Blom op pagina 18 schrijft. Dat is natuurlijk fijn. Maar het is ook de duurste zorg en dat komt volgens de onderzoekers vooral omdat er te weinig kostenbeheersing in het Nederlandse systeem zit. Leve de marktwerking, denk ik dan maar.

De redactie wenst u veel leesplezier. —

AUTEUR:
ROELOF JAN MULDER

“
Van eerlijk
delen is weinig
sprake..
”

Inhoudsopgave

Wanneer houdt dit op?

- 3 -

Einde of begin?

- 6 -

Veel belangstelling voor de ALV op 26 april

- 7 -

Samenwerking organisaties van gepensioneerden en
ouderen belangrijk voor het bereiken van resultaten

- 8 -

Pas verschenen

- 9 -

Peter Borgdorff:

“Die 163 miljard is echt geld! Het is geen virtuele wereld”
Van onze fouten moeten we leren, stelt Borgdorff, directeur van
PFZW. In het nieuwe stelsel moet een aantal zaken dus echt anders,
maar wat goed is moeten we behouden. Ook zal er in afwachting
van het nieuwe systeem geen indexatie moeten plaatsvinden,
maar ook geen kortingen omdat er vertrouwen en draagvlak nodig
voor alle veranderingen.

- 10 -

Ouderenorganisaties accepteren het niet meer

De gezamenlijke ouderenorganisaties hebben een manifest
gestuurd naar de betrokken ministers, staatssecretarissen,
Kamerleden, verenigingen van werkgevers en werknemers en de
pensioenfederatie. Daarin eisen ze niet alleen het mogelijk maken
van een tijdelijke indexering, maar vooral ook een met de betaald
werkenden gelijkgestelde belastingverlichting in 2017.

- 14 -

Ouderen op de arbeidsmarkt

- 16 -

Nederland heeft beste curatieve gezondheidszorg
van Europa

- 18 -

Hoe de Nederlandse overheid de bevolking laat verarmen

Als we naar de statistieken kijken, zien we dat de winsten van de
bedrijven zijn gestegen, dat de overheid een groter deel van de
koek heeft gekregen en dat met name de financiële instellingen,
inclusief de pensioenfondsen, sterk zijn gegroeid. Geldt dit ook
voor onze koopkracht?

- 20 -

Heeft mantelzorg toekomst?

Er wordt veel mantelzorg verleend in Nederland en de
meeste zorgverleners doen dat graag. Maar overbelasting
ligt op de loer.

- 22 -

Voor zelf beleggen is geld, lef en tijd nodig
(Column Hasko van Dalen)

- 24 -

Audrey's DeliCasa

- 25 -

Kruiswoordpuzzel & Cryptogram

- 26 & 27 -

Pas verschenen

- 28 -

In memoriam

&

De modellen van het Centraal Plan Bureau (CPB)

- 29 -

Lezers schrijven

- 32 t/m 35 -

Sterven waar je zelf wil: luxe of reguliere zorg?

- 36 -

Colofon

- 39 -

Einde of begin?

Aan alles komt een eind, zo ook aan mijn zittingstermijn als bestuurslid en voorzitter van onze Belangenvereniging. Onder een nieuwe voorzitter gaat de BPP ongetwijfeld de strijd voortzetten. Daarmee is dit ook mijn laatste column en zoals dat gaat, krijg je dan al gauw de neiging achterom te kijken.

Vaak heb ik in deze rubriek teruggegrepen op de voorstellen die onze vereniging gedaan heeft aan het pensioenfondsbestuur op basis van het spraakmakende rapport van de commissie De Vries (Bert, de ex-minister). Het ging er vijf jaar geleden al om de schijnzekerheid los te laten van een nominaal pensioen. De overheid die kennelijk de arbeidsvoorwaarde "pensioen" regelt, wilde er niet van weten en schuift ook nu nog het probleem voor zich uit en ons machtige en zeer vooruitstrevende pensioenfonds, dat pretendeert de toekomst voor ons waardevoller te kunnen maken, ziet geen kans het Nederlandse beleid bij te buigen.

Intussen zijn we dankzij dat vasthouden aan de "zekerheid van de armoe" inderdaad beland in een situatie van een dreigende pensioenkorting voor 2017 na jarenlang opgelopen achterstand in koopkracht.

Natuurlijk heeft ook de politiek gemanipuleerde rente een grote invloed, maar die zogenaamde rekenrente is een kwestie van regelgeving. Waar een wil is, is een weg om daarin aanpassingen te maken. BPP pleit daarvoor bij ons eigen pensioenfonds en samen met alle ouderorganisaties bij de overheid.

Waar we het van moeten hebben zijn de positieve beleggingsresultaten en die zijn ook bij lage rentestanden, dalende koersen en krimpemde economieën te behalen. Zeker op termijn en daar komt het toch op aan. Daarvoor zitten in Zeist en Londen hele knappe, goed gehonoreerde mensen.

Dat ook de premie voor een toekomstig pensioen voldoende, dus kostendek-

kend moet zijn, is gewoon een kwestie van rechtvaardigheid. Bij ons pensioenfonds PFZW geldt dan ook de regel dat in geval van korting op de pensioenen tegelijkertijd een opslag op de premie geheven gaat worden.

Het zou overigens een grof schandaal zijn als ons fonds gedwongen zou worden om de pensioenen te korten, laat staan dat het fondsbestuur daar zelf toe zou besluiten.

Ik ben voorstander van een (als gevolg van alle resultaten) fluctuerende pensioenrekening met een zo stabiel mogelijke uitkering, die dan in de praktijk in de loop der jaren redelijk in de pas zou kunnen lopen met de geldontwaarding. Echter een korting op dit moment na vele jaren inleveren is echt heel wat anders dan een incidentele daling in de pensioenrekening.

Er is nu voldoende stilstand geweest in de pensioenen om de langere levensverwachting te kunnen financieren. We hebben toch met z'n allen decennialang gewerkt aan betere levens- en arbeidsomstandigheden om ouder te kunnen worden. Laten we als gehele maatschappij (oud en jong) daar dan nu ook de vruchten van plukken en intussen doorgaan met die verbeteringen van de kwaliteit van ons bestaan en onze omgeving.

Wat mij betreft, ik ga dat doen in een andere sector: leiding geven aan vrijwillig welzijnswerk in mijn eigen stad Amersfoort. Daarnaast moeten ook de geraniums onderhouden worden. —

AUTEUR:
JOOP C. CALJOUW

Ik hoop velen op 26 april te ontmoeten in onze jaarlijkse bijeenkomst met een ongetwijfeld boeiende discussie over "verantwoord beleggen". Misschien is het nog niet te laat om aan te schuiven.

Hebt u overigens dit jaar al een nieuw lid geworven voor de BPP? En uw e-mailadres doorgegeven?

Veel belangstelling voor de ALV op 26 april

De afgelopen periode wordt gekenmerkt door veel activiteiten van het bestuur gericht op de voorbereiding van onze ALV op 26 april in De Bilt. Er is al veel belangstelling onder de leden, waardoor de zaal praktisch vol is. Nog enkele plaatsen zijn beschikbaar voor degenen die zich nog niet hebben opgegeven, maar vol is vol. Rond de datum van het verschijnen van dit blad zullen wij de deelnemers de nodige stukken toesturen. Die worden ten behoeve van de overige belangstellenden ook op de website geplaatst.

AUTEUR: CEES MICHIELSE

Over de website en tegelijkertijd de digitale nieuwsbrieven gesproken: deze blijken bij een groeiende groep goed te worden gelezen en ook veel reacties op te roepen. Wij proberen altijd binnen een tijdsbestek van 48 uren in ieder geval te reageren, al is het maar in de vorm van een bericht hoe wij een vraag of opmerking in behandeling gaan nemen. Toch hebben we nog van slechts 25% van onze leden een e-mailadres. Het zou de communicatie verbeteren en goedkoper maken als meerdere e-mailadressen bekend waren. Dus heeft u wel een e-mailadres, maar dat nog niet aan ons doorgegeven doe dat dan zowel in uw eigen als het verenigingsbelang.

Druk op de politiek verhogen

Onze oproep aan de politiek en toezichthouders op de pensioenfondsen om op korte termijn maatregelen te nemen teneinde als gevolg van de lage rentestand kortingen te voorkomen en het uitzicht op een redelijk niveau van indexatie te verbeteren heeft nog te weinig positieve reacties opgeleverd. En dat terwijl veel pensioenfondsen wel wordt toegestaan een niet echt kostendekkende premie te hanteren. **Onaanvaardbaar!** Dat is de conclusie, niet alleen van de BPP maar van alle ouderenorganisaties. Veel activiteiten in de komende week zijn gericht op het verhogen van

de druk op de politiek om alsnog aan onze gerechtvaardigde eisen tegemoet te komen. Daarbij richten wij ons in het bijzonder ook op de schrijvers van de partijprogramma's. Maar ook andere actievormen en eventueel een juridische procedure tegen de overheid of DNB wordt niet uitgesloten. Wellicht heeft u daarover zelfs al meer gehoord voordat dit blad bij u in de bus valt. Wij houden u in ieder geval ook via de website op de hoogte.

Contributie ook in 2016 gelijk

Tenslotte willen wij nog even uw aandacht vragen voor de betaling van uw contributie. Gelukkig hebben velen naar aanleiding van de toegezonden nota inmiddels hun afdracht voor 2016 voldaan. Maar toch is er nog een groep die de betaling nog niet heeft verzorgd.

Wij hebben al jarenlang de contributie van € 11 per jaar op dit lage niveau weten te handhaven en tegelijkertijd onze activiteiten aanzienlijk verhoogd. Dit overigens mede dankzij een vrijwillig hogere bijdrage die door velen wordt betaald. Het sturen van herinneringen aan degenen die nog niet hebben betaald is niet alleen tijdrovend, maar ook kostbaar. Daarom als u nog moet betalen, doe dat dan als het mogelijk is per omgaande. —

IN MEMORIAM

De afgelopen maand bereikte ons het bericht dat twee bekende mensen uit onze vereniging ons ontvallen zijn.

Op 28 januari overleed ons prominente lid Wim Bonhof, voorzitter van de beleggingscommissie. Hij was vele jaren tot het laatst toe actief in onze vereniging na zijn pensionering en na zijn aftreden als lid van het PGGM-bestuur (destijds het fonds). Wij zijn hem veel dank verschuldigd voor zijn inbreng, mede omdat hij steeds een kritische houding heeft aangenomen tegen wat hij noemde "de lakse opstelling van het fondsbestuur, dat veel harder zou kunnen optreden in Den Haag". Wegens mijn

verblijf in het buitenland heb ik zijn vrouw Bets schriftelijke condoleances moeten zenden namens de vereniging.

Corrie, de echtgenote van ons erelid Gerrit de Kwaasteniet heeft haar rust gevonden op 8 februari j.l. Jaap van der Spek vertegenwoordigde onze vereniging op haar begrafenis. Wij wensen Gerrit en zijn kinderen veel sterkte om dit verlies te dragen.

Joop Caljouw, voorzitter.

Samenwerking organisaties van gepensioneerden en ouderen belangrijk voor het bereiken van resultaten

Journalist van De Gelderlander: "Al die ouderenorganisaties, die allemaal wat in de melk te brokkelen willen hebben, dat werkt toch niet? Logisch dat de ouderen in de Achterhoek klagen dat de ouderenorganisaties niets doen?"

AUTEUR: JAAP VAN DER SPEK

Die 'ouderen in de Achterhoek' waren aanleiding voor twee dagen uitgebreide artikelen in de Gelderlander en aanverwante dagbladen. De tweede dag op de voorpagina. Gelukkig kwam in dat verhaal tot uitdrukking dat de organisaties van gepensioneerden en ouderen elkaar juist hadden opgezocht om plannen te maken voor gezamenlijke acties.

De dag ervoor had een werkgroep met vertegenwoordigers uit de KNVG, de NOOM (oudere migranten), de NVOG, de PCOB en de Unie KBO een start gemaakt met het ontwikkelen van plannen voor acties, waarbij het vooral zou gaan om het voorkomen van het korten van pensioenen en het herstellen van de koopkracht van ouderen ten opzichte van betaald werkenden (zie ook het artikel over het manifest op pag. 14).

Samenwerking nodig

De samenwerking ten behoeve van de komende acties staat symbool voor het streven van de KNVG en de NVOG om hechter met elkaar en met de andere ouderenbonden samen te gaan werken. De NBP (gepensioneerden ABP) is aangesloten bij de KNVG. De BPP (gepensioneerden PFZW), de Vereniging van gepensioneerde politiemensen en de gepensioneerde officieren (beide ABP) zijn aangesloten bij de NVOG.

Elke dag weer blijkt dat alleen bij eendrachtige samenwerking mogelijkheden komen om kracht achter de belangenbehartiging te zetten. Dat is ook de reden dat er tussen de KNVG en de NVOG afspraken zijn gemaakt over bestuurlijke samenwerking, mede gebaseerd op de positieve ervaringen in de gezamenlijke commissie pensioenen. Ook zijn er afspraken gemaakt over gezamenlijke publiciteit.

De organisaties verschillen van elkaar omdat culturen verschillen. Er kunnen en mogen dus ook

verschillen zijn in publicitair optreden. Dat is niet erg en kan zelfs positief werken. Bij goede samenwerking betekenen de verschillen in cultuur juist een versterking van het geheel. Wel is afgesproken dat de externe communicatie zoveel mogelijk op elkaar wordt afgestemd en dat waar mogelijk gezamenlijk naar buiten wordt getreden.

ANBO

De Algemene Bond van Ouderen (ANBO) is jaren geleden uit de 'samenwerkende ouderenorganisaties' gestapt en is een geheel eigen koers ingeslagen. Gelukkig zijn er inmiddels allerlei onderlinge contacten tot stand gekomen, waardoor het bijvoorbeeld toch mogelijk was om samen het ambtelijk overleg met het ministerie van SZW in te gaan. Voor de strijd om de positie van ouderen in de toekomst gelijkwaardiger te maken aan de rest van Nederland is dat een goede ontwikkeling.

Samenwerking voor nu en later

Ouderen vinden het belangrijk dat ook de volgende generaties een fatsoenlijk pensioen moeten kunnen opbouwen, terwijl dat met de huidige regelgeving (van de overheid) niet mogelijk is. Vanwege het helaas hardnekkige en vertekende beeld dat ouderen het allemaal zo goed hebben, zal het nog lastig worden om Nederland duidelijk te maken dat het niet alleen gaat om een fatsoenlijk oudereninkomen nu, maar ook later.

Samenwerking van ouderenorganisaties heeft daarom de uitdaging in zich, te zoeken naar samenwerking met organisaties van andere generaties. Er blijft dus volop werk aan de winkel. Ook al is het bij de KNVG, de NVOG en hun lidorganisaties vrijwilligerswerk. —

OPROEP VOOR DE NVOG-COMMISSIE ZWW

Peter Patijn zit voor de BPP in de NVOG-commissie ZWW (Zorg, Wonen en Welzijn) met als aandachtsgebied (Curatieve) Zorg. Hij trekt zich in maart 2016 daaruit terug vanwege andere BPP-werkzaamheden. De voorzitter van de NVOG-commissie ZWW, Joop Blom wil graag vanuit onze vereniging een opvolger met management of medische werkervaring in de sector curatieve zorg. Wie van onze leden wil Peter Patijn

opvolgen? Het gaat om een zestal vergaderingen per jaar op maandagmorgen van 10.30 tot 13.00 uur in Utrecht.

Nadere informatie hierover bij Joop Blom (013-5331334) of per mail joopblom3@planet.nl. Aanmelden kan bij Peter Patijn (06-51110724) of per mail (peterpatijn@me.com).

Erwin Nypels: **De macht gedeeld, kroniek van 45 jaar emancipatiestrijd van gepensioneerden**, paperback 94 pagina's, ISBN 9789082457209, www.nypels.nl, € 13,60

In 1968 startte een langdurig gevecht om de gepensioneerden gelijke rechten als de werknemers te geven op

deelname aan het bestuur van hun pensioenfondsen. Erwin Nypels, die 1998 en 2002 voorzitter is geweest van de Nederlandse Bond voor Pensioenbelangen, is dat gevecht begonnen. Uit ergernis over de loopgravenoorlog die welhaast uitzichtloos was en waar geen vooruitgang werd geboekt, is Erwin Nypels in 2006 de website "Documentatie medezeggenschap gepensioneerden" begonnen. Nadat de initiatiefwet Koser Kaya/Blok in werking was getreden op 12 augustus 2013 werd de website afgesloten. Om te voorkomen dat het geschiedkundig overzicht van dit gevecht om medezeggenschap verloren zal gaan, werd de inhoud van de site nu vrijwel integraal in boekvorm gepubliceerd.

Het boekje beschrijft een moeizaam proces, waarbij vooral de tegenwerking die uit alle geledingen tegen initiatieven voor medezeggenschap van gepensioneerden optrad, in het oog valt. De meest verzochte argumenten werden door De Stichting van de Arbeid en door de Sociaal Economische Raad uit de kast gehaald om maar zand in de machine te strooien. Uiteindelijk werd door de langjarige inzet van Erwin Nypels en andere fractieleiden van D66, maar ook doordat andere partijen, zoals de VVD, van mening veranderden, de bezwaren overwonnen. Dat de initiatiefwet maar kort in werking is geweest doet niets af aan de waarde ervan. De nieuwe Wet Versterking Bestuur Pensioenfondsen omvat immers nagenoeg alle bepalingen van de initiatiefwet.

Er blijven nog wel wensen over. Zo werken veel pensioenfondsen niet of halfhartig mee aan het onder gepensioneerden bekendmaken van het bestaan van verenigingen van gepensioneerden. En de eisen die aan het bestuurslidmaatschap worden gesteld zijn nu zo zwaar geworden, dat het in veel gevallen moeilijk is geworden uit de geleding gepensioneerden geschikte kandidaten voor het bestuur te werven. Het boekje geeft daarmee eerder een beeld van een fase van de bestuursontwikkeling van pensioenfondsen weer. Maar wel een belangrijke fase. (RB)

Rob de Brouwer: **19 mythes en onwaarheden over ons pensioen**, paperback 96 pagina's, ISBN 9789492199874, Uitgeverij Edicola, € 12,95

Deze keer een recensie van een boek van de hand van onze mede-redacteur Rob de Brouwer.

In ongeveer 100 zeer leesbare pagina's veegt hij de vloer aan met het overheidsbeleid op het gebied van pensioenen. Het is voor het eerst dat ik de vaak buitengewoon ingewikkelde pensioenproblematiek op zo'n heldere en begrijpelijke manier uitgelegd heb gezien als in dit boekje. De Brouwer stelt de vragen die op dit moment bij veel gepensioneerden leven en beantwoordt ze vervolgens in heldere taal gelardeerd met begrijpelijke voorbeelden. Daarbij baseert hij zich op feiten gepubliceerd door officiële overheidsinstellingen zoals De Nederlandse Bank (DNB), het Centraal Bureau voor de Statistiek en het Centraal Planbureau.

In negentien hoofdstukken komen verschillende onderwerpen aan de orde, zoals de volstrekt onjuiste bewering dat jongeren geen goed pensioen meer (kunnen) opbouwen, de onjuiste methodiek voor het berekenen van de gezondheid van pensioenfondsen, het feit dat ten onrechte wordt gedacht dat pensioenfondsen over onvoldoende middelen zouden beschikken om de pensioenen te indexeren (ruim voldoende geld in kas maar onmogelijk gemaakt vanwege de, door de overheid opgelegde, rekenregels) en de hardnekkige mythe, met graagte gebruikt door enkele politieke partijen, als zouden de ouderen de pensioenpotten leegeten ten koste van de jongeren.

De Brouwer komt tot de conclusie dat het probleem van het pensioenstelsel niet het stelsel zelf is, maar de overheidsregels die zijn opgelegd en de dominante rol die daarin voor DNB is weggelegd. Aanpassing van die regels is noodzakelijk om het enorme vermogen te laten doen waarvoor het is opgebouwd: een waardevast pensioen verstrekken, zodat gepensioneerden hun levenswijze op dezelfde voet kunnen voortzetten als ze gewend waren vóór hun pensioen. (RJM)

Peter Borgdorff: “Die 163 miljard is echt geld! Het is geen virtuele wereld”

Een dressoir vol presse-papiers. Met elk een eigen verhaal. Mooie ronde van Boheems glas, rechthoekige met in het glas afbeeldingen van gebouwen. Geschenken door mensen die tevreden waren over het resultaat van hun bezoek aan het Pensioenfonds Zorg en Welzijn (PFZW) en die een aandenken wilden achterlaten. Zo ook een delegatie uit Rusland. Die lieten een presse-papier achter met daarin het huis van de Doema. PFZW heeft ze veel kunnen vertellen. Kan Peter Borgdorff, directeur van PFZW, dat ook aan de lezers van ons blad?

AUTEURS:
ROELOF J. MULDER,
JAAP VAN DER SPEK

We hebben in het verleden fouten gemaakt

Borgdorff is er duidelijk over: “Er zijn in het verleden fouten gemaakt. Veelal omdat wij er niet aan toe waren om te veranderen. Daar hebben we mee te maken, maar het moet ons ook wat leren. Toen Elco Brinkman opperde, dat de AOW-leeftijd op termijn zou moeten worden verhoogd, gebaseerd op reële inschattingen, heeft het zijn kop en die van het CDA gekost. Je praatte in die tijd niet over de langlevensrisico's, dat was 'not done'. Toen er veel geld in de kas van pensioenfonds was, hebben we dat niet opzij gelegd voor latere jaren, maar zijn we premies gaan verlagen en hebben we VUT-regelingen ingevoerd. En dat vooral om te voorkomen dat de overheid via de Brede Herwaardering er met de overreserves vandoor zou gaan. Dat was goed voor de koopkracht, goed voor de werkgelegenheid van jongeren en dus voor de economie. Maar toen het slechter ging, waren de schuren te leeg. Toch blijft het een belangrijke taak van pensioenfonds om mensen de gelegenheid te geven na hun pensionering ongeveer het leven te leiden als daarvoor. Daar heb je je hele leven voor gewerkt, dus die ambitie moeten we koesteren. Die schuren zijn overigens

daarna door een aantrekkende economie en goede beleggingen weer meer dan vol geworden.”

“Wat we ook fout hebben gedaan is het geven van garanties. Je mag wel ambities hebben en laten zien, maar in de wetenschap dat niets zeker is in het leven. Ook pensioenen niet. Het loslaten van die zekerheid kan helpen de kans op goede pensioenen te verhogen, omdat er dan met wat meer risico kan worden belegd en er minder buffers nodig zijn. De regels van het nieuwe Financiële Toetsingskader (red.: ingegaan per 1 januari 2015) vormen belemmeringen, waar we mee moeten dealen, maar waarvan we wel veel last hebben.”

Nieuw pensioenstelsel

“Het huidige pensioenstelsel heeft te veel nadelen. Daarom zullen we op niet al te lange termijn over moeten gaan naar een nieuw stelsel. Wat daarbij belangrijk is dat mensen zicht moeten krijgen op wat er ongeveer voor hen in het vat zit en hoe elk jaar de ontwikkelingen invloed hebben op dat vat, terwijl toch de solidariteit en de collectiviteit (inclusief de verplichtstelling) overeind blijven. Je moet met elkaar de beleggings- en langlevensrisico's blijven delen in fondsen die door hun bedrijfs-

voering de kosten bewijsbaar laag kunnen houden. De resultaten van pensioenfondsen zijn al decennia lang beter dan de resultaten van individueel beleggen. In dat nieuwe systeem moeten we ook af van de belemmerende garanties op een zekere pensioenuitkering. Natuurlijk moeten er buffers blijven om 'slechte tijden' te kunnen opvangen, maar laten we wel reëel met elkaar bezig zijn. Buffers hoeven niet hoger te zijn dan 10 tot 20%.”

Echt geld

“De lage rente van deze jaren speelt ons grote parten, omdat die zo'n belangrijke rol speelt in de dekkingsgraad. Dat wil zeggen in de verhouding tussen het beschikbare vermogen en de verplichtingen in de toekomst. Het is echter beter te rekenen met de reële rente, die met de economie mee groeit of daalt. Maar zolang we in een wereld van nominale contracten zitten (op uitkering gebaseerde afspraken) zal dat niet werken. We moeten beseffen, dat ons vermogen van ruim 163 miljard euro echt geld is. Weliswaar uitgezet, maar het is geen virtueel geld. We hebben nog nooit zoveel geld gehad, maar we delen het te weinig uit. Vanwege die dekkingsgraad. Logisch dat we moeten toewerken naar een nieuw stelsel, waarmee we het vertrouwen weer kunnen terugwinnen.”

Borgdorff: “We moeten serieus werk maken van de SER-variant, waarbij je je baseert op de premie. (De ideeën daarover lopen vrijwel parallel met de ISDC-plannen (Individueel Solidair Defined Contribution) van de NVOG. red.). Belangrijk is de risicodeling tussen generaties, kort- en langlevens, arbeidsongeschiktheid. Je moet pech- en gelukgeneraties voorkomen en de risico's van economische schokken zoveel mogelijk opvangen.” Een op ingelegde premie gebaseerde regeling is beter uit te leggen, vooral in de fase van opbouw, als je als werknemer premie afdraagt. Het staat op je naam, maar duidelijk moet zijn dat je het niet mag hebben. Voor ouderen wordt uitleg wat lastiger,

PETER BORGDORFF

“
Je moet in
afwachting
van het nieuwe
systeem niet
gaan indexeren,
maar dan moet
je het ook zo
regelen, dat er
niet gekort hoeft
te worden.
”

want de vraag is dan: “Wat krijg ik als het allemaal verandert”.

Tussentijds niet korten

Borgdorff is het niet eens met de voorzitter van het ABP, Corine Wortmann, dat er tot aan de invoering van het nieuwe systeem niet aan de motor moet worden gesleuteld. (Zie interview in ons vorige nummer.) Hij constateert dat de motor op dit moment aan het vastlopen is en dat er wel wat moet worden gedaan. Het is niet uit te leggen, dat als er een nieuw systeem in voorbereiding is, nu moet worden gekort, terwijl niemand over de horizon van 40 jaren kan kijken.

Borgdorff: “Je moet in afwachting van het nieuwe systeem niet gaan indexeren, maar dan moet je het ook zo regelen, dat er niet gekort hoeft te worden. Linksom of rechtsom, de overheid zal dat moeten regelen, wil het vertrouwen niet helemaal verdwijnen. Dat laatste is slecht op het moment dat je een nieuw systeem wilt invoeren. Daarvoor zal toch draagvlak nodig zijn”.

“Laat het vastlopen van de huidige motor niet belemmerend werken op de snelle (3-5 jaar) invoering van een nieuw en beter systeem. Ook het uitsmeren van kortingen over 5 tot 10 jaren kan van negatieve invloed zijn op de mogelijkheden een nieuw systeem in te voeren. Met andere woorden: Regel het dat er niet gekort hoeft te worden in de komende jaren. Houd het simpel!” Met nog een duidelijke hartenkreet: “Regering en Tweede Kamer, ga ons niet belasten met allerlei (politiek ingevlogen) verstikkende overgangsregelingen. Die gaan ons veel te veel kosten!”

Goed pensioen in een leefbare wereld

Natuurlijk komt ook het maatschappelijk verantwoord beleggen aan de orde. En dan meer in het bijzonder de vraag of pensioenfonds niet meer aandacht aan duurzame energie moeten besteden.

Borgdorff: “Onze eerste ambitie moet zijn het realiseren van voldoende rendement op het ingelegde geld. Maar we willen wel graag dat iedereen voldoende

te eten heeft, dat het klimaat niet zodanig verandert, dat migratie van volkeren nodig wordt dat er genoeg drinkwater voor iedereen is en dat alle mensen toegang hebben tot (goede) gezondheidszorg. Onze doelstelling is kort samengevat: Een goed pensioen in een leefbare wereld. Als PFZW hoeven we niet te wachten op een breed collectief, we kunnen zelf ook alvast wat doen. Maar het blijft voorlopig nog wel zo dat de energiewereld fossiele brandstoffen blijft gebruiken. Omdat die nog nodig zijn voor een stabiele economie. Investeren daarin levert nog steeds wat op, maar we moeten bedenken hoe lang dat nog het geval is en hoe we kunnen en moeten anticiperen op veranderingen. We hebben succes met soms lang durende gesprekken. Ik verwijs naar het stopzetten van de verstrekking van de spierverslappende middelen van Mylan bij de uitvoering van de doodstraf. Zo heeft ook Shell zijn beleid onder de druk van investeerders aangepast. En als het niet lukt, moeten we ook bereid zijn eruit te stappen, zoals bij een paar banken in Israël. We blijven op het vinkentouw zitten.”

Praatstoel

We zouden nog uren hebben kunnen doorpraten. Borgdorff vertelt graag en bevlogen. We kunnen ons voorstellen dat het de nodige presse-papiers heeft opgeleverd. De eerste die Borgdorff gekregen heeft was een aambeeld, instrument van de smid. De andere zijn van glas en doorzichtig. Symbool voor Peter Borgdorff? Transparantie gebaseerd op een vast aambeeld? We laten het oordeel aan de lezer over. —

OVER PETER J.C. BORGDRORFF.

Peter Borgdorff is sinds 2008 directeur van Pensioenfonds Zorg en Welzijn.

Hij heeft zijn loopbaan grotendeels doorgebracht in de wereld van sociale partners. Hij was secretaris van de Bond van Christelijke Ondernemers in het Bakkersbedrijf en vanuit die functie tevens secretaris van het werkgeversoverleg. Vervolgens werkte hij zes jaar bij paritaire organisaties, die waren belast met innovatie, kwaliteitszorg, scholing en collectieve promotie. Daarna ging hij naar de vakbeweging, waar hij onder meer de fusie tussen VHP en De Unie begeleidde. Van 2002 tot 2007 was Borgdorff directeur van de Vereniging van Bedrijfstakpensioenfondsen.

Op dit moment is Borgdorff tevens executive lecturer bij Nyenrode Business University, bestuursvoorzitter bij Eumedion (behartigt belangen van institutionele beleggers op het gebied van governance en duurzaamheid) en bestuurslid bij het NIBUD. Sinds november 2014 is hij voorzitter van de Raad van Commissarissen bij KAS BANK.

“
Onze eerste ambitie moet zijn het realiseren van voldoende rendement op het ingelegde geld. Maar we willen wel graag dat iedereen voldoende te eten heeft, dat het klimaat niet zodanig verandert dat migratie van volkeren nodig wordt, dat er genoeg drinkwater voor iedereen is en dat alle mensen toegang hebben tot (goede) gezondheidszorg.
”

Ouderenorganisaties accepteren het niet meer

“Geacht bestuur. Het is voor de zoveelste maal dat ouderen achtergesteld worden. De pensioenen worden allang niet meer geïndexeerd en kortingen op ons pensioen dreigen. In januari is duidelijk geworden dat door belastingmaatregelen het netto-inkomen ook nog achteruit is gegaan. Doe er wat aan!”

AUTEUR:
JAAP VAN DER SPEK

Een citaat uit de vele brieven, die de ouderenorganisaties van hun leden krijgen. Na jaren van koopkrachtverlies en toenemende zorgkosten en met pensioenfondsen die door de overheid sterk beperkt worden in hun mogelijkheden, wordt het onrustig onder de ouderen. Mensen die het geluk hebben nog werk te hebben, zijn bij de verdeling van vijf miljard euro er dit jaar netto wel op vooruitgegaan. Dat voelt onrechtvaardig en is het ook.

Tot nu toe hoorde je van ouderen, dat als het in Nederland niet goed gaat, dat dan ook de ouderen hun steentje moeten bijdragen. Ouderen zijn over het algemeen best tevreden en ze mopperen niet zo gauw. Zeker niet de mensen die hebben gezien dat hun ouders het vroeger slechter hadden. Dat er onder die ouderen nu onrust is ontstaan en de ontevredenheid groeit, zegt wat. Dat zou voor politici toch een signaal moeten zijn!

Manifest

De gezamenlijke ouderenorganisaties KNVG, NVOG, NOOM, PCOB en Unie KBO hebben in februari een manifest gestuurd naar de betrokken ministers, staatssecretarissen, Kamerleden, verenigingen van werkgevers en werknemers en de pensioenfederatie. Daarin eisen ze niet alleen het mogelijk maken van een tijdelijke indexering, maar vooral ook een met de betaald werkenden gelijkgestelde belastingverlichting in 2017.

In dit voorjaar houdt de regering zich bezig met het opstellen van de begroting voor het komende jaar. Als de geruchten

ons niet bedriegen, zal dat nog een lastige klus worden. Er blijken toch in 2015 wat tegenvallers te zijn geweest: de aardgasbaten zullen aanzienlijk minder worden en het in Nederland, maar ook aan de Europese buitengrenzen, opvangen van vluchtelingen stond nog in geen enkele begroting. In dat spanningsveld zal de overheid een evenwichtige verdeling tussen betaald werkenden en andere Nederlanders moeten herstellen. Een achterstand van jaren zal moeten worden ingelopen.

Voorkomen van kortingen

De grote pensioenfondsen PFZW en ABP hebben al bekend gemaakt dat er onder het huidige financiële regiem en de blijvende lage rente een grote kans is, dat er op de pensioenen gekort moet gaan worden. De ouderenorganisaties zijn van oordeel dat alles in het werk moet worden gesteld om dat te voorkomen.

De hele pensioenwereld, de overheid en de sociale partners zijn bezig een nieuw pensioenstelsel te ontwikkelen, dat meer recht doet aan de eisen van nu en van de komende tijd. Om twee redenen zou het dwaas zijn om in de tussentijd te korten. In de eerste plaats omdat in een stelsel dat over 40 tot 60 jaren zijn werk moet doen, en met een groot pensioenvermogen, we nu geen kortingen nodig hebben. In de tweede plaats omdat kortingen, die uitgesmeerd gaan worden over 5 tot 10 jaren, het invoeren van een nieuw stelsel zeer zullen hinderen, dan wel zullen blokkeren. Dat zouden we met z'n allen niet moeten willen.

Is herstel mogelijk?

De overheid verschuilt zich achter het nieuwe financiële toetsingskader en de noodzaak de verplichtingen voor de toekomst in kas te houden. Dat die verplichtingen vooral gebaseerd zijn op de renteverplichtingen (de rente is en blijft voorlopig laag) en dat de premie is gebaseerd op verwachte rendementen (gemiddeld de laatste tientallen jaren 7 tot 8% per jaar), is al vaker als onjuist bestempeld.

Als je de premie op rendementen baseert, dan moet je dat bij verplichtingen ook doen. Om dit voor elkaar te krijgen, lijkt vooralsnog bij de overheid onbegonnen werk. Het enige dat de overheid wel kan en hopelijk wil doen binnen de door haarzelf geformuleerde kaders is het uitsmeren van herstelplannen over een langere periode. Maar er zijn ook mogelijkheden om de wet of een algemene maatregel van bestuur bij te stellen.

Een pensioenfonds dat onder een bepaalde grens komt, moet herstelplannen maken. Ieder jaar weer voor tien jaren. Dat plan mag wel gebaseerd zijn op verwachte rendementen (en niet rigide op de rente). Als die plannen over vijftien jaren mogen worden uitgesmeerd, komt er tijd om het nieuwe stelsel in te voeren. In die tussentijd hoeft dan niet gekort te worden.

De invoering van een nieuw stelsel moet dan wel met grote spoed gebeuren. Dat is voor iedereen die iets van pensioenen weet, overduidelijk. Hoe triest ook, indexeringen kunnen we voorlopig vergeten, dus is nu de dringende vraag aan de overheid: stimuleer het maken van snelle en gedegen plannen en zorg dat reeds deze kabinetsperiode de eerste contouren ervan helder zijn. De organisaties van gepensioneerden en ouderen hebben al concrete suggesties klaarliggen en ingediend. Nu de SER nog en dan... aan de slag!

Wat de koopkracht betreft kan de overheid ook al heel wat voorwerk doen. In een ambtelijk overleg bij SZW (Sociale Zaken en Werkgelegenheid) hebben we daarover in februari uitgebreid gesproken. Minister Asscher (verantwoordelijk voor de koopkracht) heeft aangeboden informele coördinator te willen zijn voor

het (complexe) ouderenbeleid en toegezegd, dat hij met de ouderenorganisaties eind mei wil praten. Zij kunnen dan, net als anderen, input leveren voor de begrotingsbesprekingen. Maar we zullen druk moeten uitoefenen om onze voorstellen geaccepteerd te krijgen, want dit kabinet denkt nog steeds dat met het alleen bevoordelen van de betaald werkenden de economie wordt gestimuleerd. De tekenen wijzen daar niet op. Ook economen trekken het verhaal rond het verminderen van de werkloosheid door de bevoordeling van werkenden in twijfel.

Acties dreigen

In het manifest hebben de ouderenorganisaties gezegd zich niet neer te zullen leggen bij een inactieve overheid waar het om het rechte trekken van beleid voor ouderen gaat. Dan zullen er acties komen, mede ook vanwege de komende verkiezingen. Hoe die acties eruit gaan zien, is onderwerp van bespreking tussen de ouderenorganisaties. Zoals gebruikelijk zal er waarschijnlijk niet gekozen worden voor een stemadvies. Maar wat bijvoorbeeld wel kan, is het op een rijtje zetten van wat de verschillende politieke partijen de afgelopen jaren al dan niet positief voor de ouderen hebben gedaan. Dan kan iedere lezer zijn eigen conclusies trekken. Met zo'n overzicht kan druk worden uitgeoefend. De ouderenorganisaties vertegenwoordigen toch ruim 3 miljoen stemgerechtigden.

Meerdere acties zijn denkbaar. Ideeën daarover zijn welkom. In één van de ontvangen brieven is de suggestie gedaan om als ouderen in het hele land met rollators de toegangen tot de autosnelwegen te blokkeren. Hoewel zo'n actie veel publiciteit zal halen, is het de vraag of dat gaat lukken. Het wordt in Nederland steeds moeilijker om mensen voor massale acties op de been te krijgen en het zou ook ongewenst stigmatiserend werken. Maar wellicht zijn er andere mogelijkheden. De mail van de redactie staat open. —

“
We eisen niet alleen het mogelijk maken van een tijdelijke indexering, maar vooral ook een met de betaald werkenden gelijkgestelde belastingverlichting in 2017.
”

Ouderen op de arbeidsmarkt

De AOW leeftijd is inmiddels verlengd naar 67 jaar en gaat in de toekomst nog verder stijgen. Doorwerken tot je 67e dus. Maar wat als er helemaal geen werk meer is? Steeds meer 55 plussers raken zonder werk en dat wordt een groot probleem, is het eigenlijk al. Voor een enkele politieke partij reden om daar aandacht aan te besteden.

AUTEUR:
ROELOF JAN MULDER

En zo zat ik op een miezerige zaterdag in de statige senaatszaal van het Academiegebouw van de Universiteit van Utrecht om een symposium bij te wonen over "Ouderen op de arbeidsmarkt". Vanaf de wanden keek een groot aantal streng kijkende hoogleraren op ons neer. Een beetje intimiderend, maar dat mag ook wel als je bedenkt dat deze zaal gebruikt wordt voor de plechtige promotiebijeenkomsten.

In opdracht van het wetenschappelijk bureau van een van de jongste partijen van Nederland had het Sociaal Economisch Onderzoeksbureau Rotterdam (SEOR) een rapport gemaakt over de arbeidsmarktpositie van ouderen. Onderzoeker Arie Gelderblom lichtte als eerste spreker het rapport toe. Belangrijkste conclusies: door een reeks beleidsmaatregelen zoals het verkorten van de duur van werkloosheidsuitkeringen, het versoberen en later afschaffen van de VUT en het invoeren van de sollicitatieplicht, is het aantal werkende ouderen sinds eind vorige eeuw fors gestegen.

Die medaille heeft echter ook een schaduwkant. Het potentieel van ouderen op de arbeidsmarkt is in die periode natuurlijk ook gestegen. En procentueel gezien is het aantal werkenden afgenomen. Met andere woorden het werkloosheidspercentage onder 55 plussers is de laatste jaren ook fors gestegen.

Daarbij spelen meerdere factoren een rol. Werkgevers besteden minder geld aan (bij)scholing van oudere werknemers, men heeft vaak een negatief beeld van oudere werkzoekenden en is beducht voor hogere loonkosten én oudere werknemers zijn in Nederland relatief duur vergeleken met andere Europese landen. Dat heeft te maken met de opbouw van

onze loonschalen, maar ook met het zgn. 'ontzie'-beleid, zoals bijvoorbeeld extra vrije dagen voor ouderen. Ook bestaat bij werkgevers de vrees voor het risico lang loon te moeten doorbetalen als ouderen langdurig ziek worden. In veel gevallen leidt dit alles tot leeftijdsdiscriminatie.

Meer verantwoordelijkheidsgevoel

Uit onderzoek blijkt dat 90% van alle 55- tot 65-plussers aangeeft dat leeftijdsdiscriminatie een groot probleem is en dat 40% dit ook daadwerkelijk ervaart bij sollicitaties. Dat het ook vooral een imago-probleem is, bleek wel uit de bijdrage van Remco Valkman, eigenaar van het NestrX uitzendbureau voor actieve 50- en 65-plussers.

Ouderen hebben volgens hem aanvullende kwaliteiten. Ze zijn wellicht minder snel dan jongeren maar kunnen over het algemeen beter organiseren en hebben dankzij hun ervaring een veel beter rendement. Ook voelen ze zich vaak meer verbonden met het bedrijf en hebben ze meer verantwoordelijkheidsgevoel.

De SEOR-onderzoekers bevelen dan ook aan om vooral het imago-probleem aan te pakken en bijvoorbeeld demotie (een stapje terug doen op de carrière-ladder) bespreekbaar te maken. Verder pleiten ze voor meer preventie. Door meer te investeren in scholing en mobiliteit lopen werknemers minder risico om op latere leeftijd vrijwel kansloos te worden op de arbeidsmarkt na het verliezen van hun baan.

Ouderenwerkloosheid onderschat

Professor Sweder van Wijnbergen had geen goed woord over voor de maatregelen van de overheid (lees Minister Asscher van Sociale Zaken). "Asscher heeft weliswaar 600 miljoen uitgetrokken voor het

Senaatszaal in het Academiegebouw Universiteit Utrecht - © Kees Rutten

bestrijden van werkloosheid" zo betoogde hij, "maar dat heeft vooral positieve effecten gehad voor diegenen die het beleid uitvoeren, zoals re-integratiebureaus en ambtenaren."

Volgens Van Wijnbergen heeft de politiek ten onrechte lange tijd meer aandacht gehad voor de bestrijding van jeugdwerkloosheid. "Dat werd gezien als een groot probleem. Maar jongeren vinden over het algemeen snel weer een baan als de economie aantrekt, ouderen niet."

Ook is er volgens Van Wijnbergen veel verborgen werkloosheid. Je vindt dat vooral terug in het explosief groeiende leger zzp'ers. "Veel zzp'ers verdienen minder dan het minimumloon" zei hij, "dat toch te boek staat als het sociale minimum". Ook pleitte Van Wijnbergen voor meer preventie in de vorm van vooral bijscholing van oudere werknemers, bijvoorbeeld op ICT-gebied.

Zelfstandige Zonder Poen (ZZP)

Er kwamen ook ervaringsdeskundigen aan het woord. In een indrukwekkend betoog vertelde journalist Sjors van Beek hoe hij na een reorganisatie bij zijn krant heeft geprobeerd weer aan de bak te komen. Hij schreef daar een artikel in de Volkskrant over dat enorm veel reacties losmaakte. Hij beschreef o.a. hoe werkzoekenden vermalen worden in de digitale molen van het UWV. Van Beek sollici-

teerde meer dan 150 keer vergeefs tot hij tenslotte koos voor het onzekere bestaan van zzp'er (volgens hem het synoniem voor Zelfstandige Zonder Poen).

De ouderenwerkloosheid is volgens Van Beek alleen op te lossen met overheidsingrijpen. De overheid moet leeftijdsdiscriminatie tegengaan, bijvoorbeeld door het invoeren van leeftijdsquota. Werkgevers zouden verplicht moeten kunnen worden om ervoor te zorgen dat een op de drie nieuwe werknemers 50 jaar of ouder is. Als dat niet haalbaar is, dan zouden banen voor ouderen gesubsidieerd moeten worden. "Geen Melkert-banen maar Grijsaard-banen", aldus Van Beek.

In de afsluitende paneldiscussie gingen de deskundigen, waaronder de voorzitter van MKB Nederland, vooral met elkaar in discussie.

Al met al een geslaagd symposium waarop de nijpende situatie rond ouderenwerkloosheid nog eens heel duidelijk over het voetlicht kwam. Maar waarop ook oplossingen werden aangedragen waar de 'Politiek' iets mee zou moeten doen. Dat ouderenwerkloosheid wel degelijk steeds meer een issue wordt, heeft de recente teloorgang van het V&D-concern en het ontslag van ruim 50.000 werknemers in de thuiszorg overigens nog eens pijnlijk duidelijk gemaakt. —

Voor dit artikel heb ik dankbaar gebruik gemaakt van het verslag dat Hans Gersten van het symposium heeft gemaakt.

Nederland heeft beste curatieve gezondheidszorg van Europa

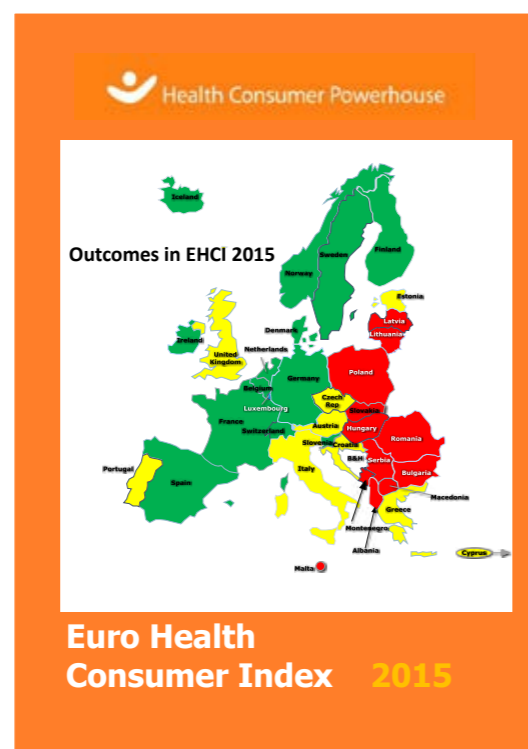
Ieder jaar wordt door het Engels bureau Health Consumer Powerhouse een overzicht gemaakt van de stand van zaken in de curatieve gezondheidszorg in Europa. Nederland is in 2015 als beste uit de bus gekomen in een vergelijking van 35 Europese landen.

AUTEUR:
JOOP BLOM

Dat is uiteraard positief voor onze gezondheidszorg! Allerlei onderdelen worden met elkaar vergeleken. Nederland is niet eerste op alle onderdelen, maar het saldo bleek positief! De jaren hiervoor was Nederland al wel steeds bij de top 3.

In de toelichting over Nederland wordt gezegd dat een belangrijke oorzaak van de positie van Nederland is, dat in Nederland de zorgverzekeraars nagenoeg geen invloed hebben op de organisatie en de te maken kosten in de zorg! Het besluit om een medische ingreep te ondergaan of medicijnen te krijgen is een zaak tussen medisch specialist/huisarts en patiënt. De zorgverzekeraar heeft alleen invloed op o.a. waar de ingreep plaatsvindt en het merk medicijn.

Alleen in het verstrekken van medicijnen via de huisarts hebben zorgverzekeraars, door grote druk te leggen op het voorschrijven en de distributie door de apothekers, een belangrijke kostenbeheersing kunnen bereiken omdat het ge-

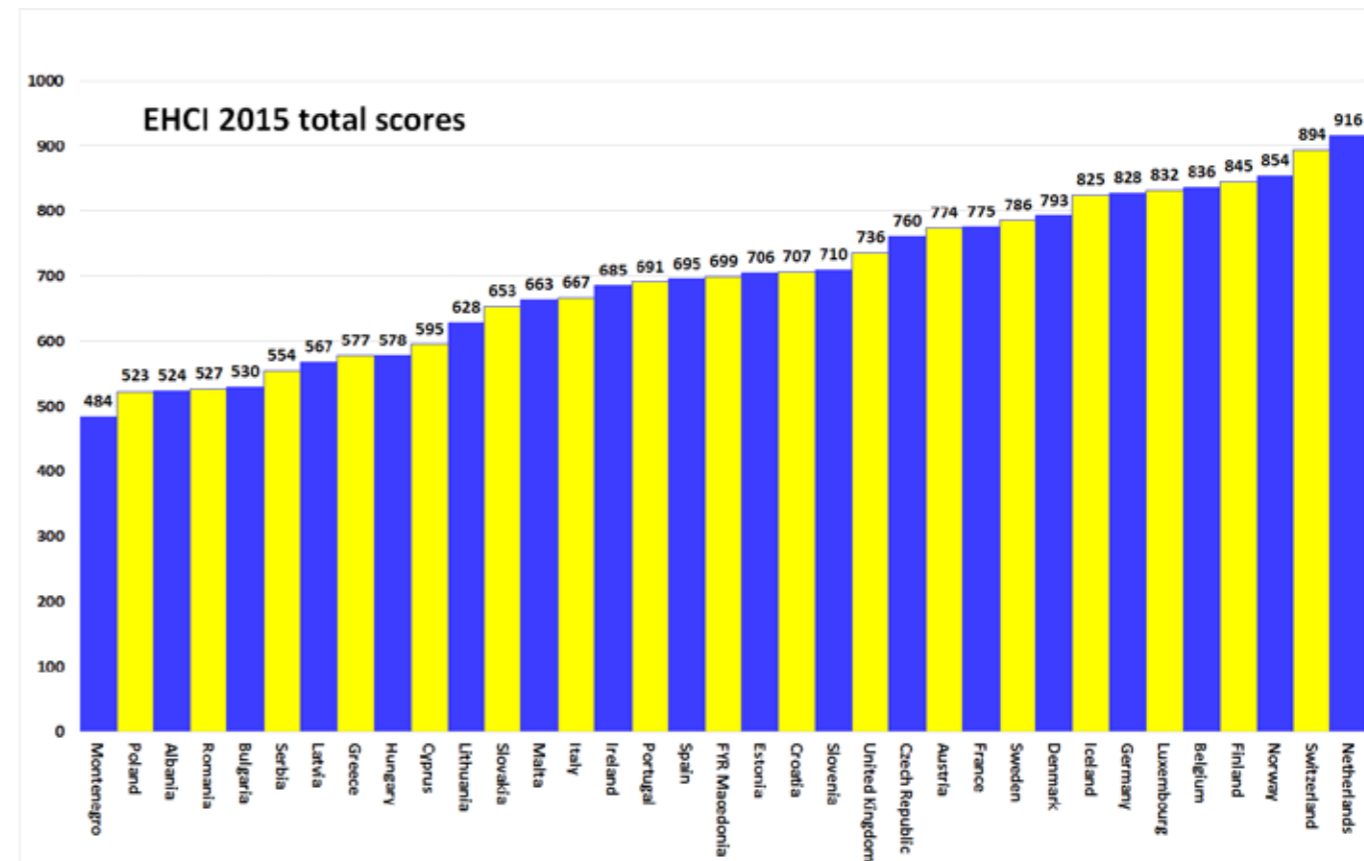
makkelijker is om een apotheker te reorganiseren dan een ziekenhuis!

Te weinig kostenbeheersing

De andere kant van de medaille is dan ook dat Nederland wel de duurste zorg van Europa heeft. Dat moeten wij wel met zijn allen betalen via de premies. In de wereld is alleen de USA is duurder, maar dat komt door de vercommercialiseerde zorg daar.

Dat Nederland een dure zorg heeft, wordt al enige jaren geconstateerd. In het rapport merkt men op dat er weinig verandering in komt omdat er te weinig kostenbeheersing in het Nederlands systeem zit. In het rapport wordt vermeld dat als Nederland het zich kan veroorloven dat prima is, maar dat voor de vergelijking tussen kosten en opbrengsten en voor de kwaliteit van leven van de patiënten het wellicht goed zou zijn om het Nederlandse zorgbudget (en dus de kosten) te verminderen door een betere controle op wat er in een ziekenhuis gebeurt.

Door een grote reorganisatie van de

curatieve zorg en een andere vorm van financiering kunnen de kosten aanmerkelijk worden verminderd. Dat is o.a. al voorgesteld in het advies van Zorg Instituut Nederland van april 2015 aan de regering over de inrichting van de zorg richting 2030. Daar zijn in Nederland nu zgn. proeftuinen voor ingericht!

Preventie kan beter

Er zijn ook een paar negatieve punten genoemd, onder ander de toegankelijkheid van de zorg. De wachttijden van enkele jaren geleden zijn wel voor een gedeelte verdwenen, maar het blijft dikwijls moeilijk om op korte termijn een afspraak met een specialist te maken. De zgn. poortwachtersfunctie van de huisarts (die men in andere landen veel minder kent) remt enerzijds de toegankelijkheid naar de medisch specialist (2e lijn!), maar anderzijds nemen de kosten van zgn. 2e lijn niet af. Integendeel: zij stijgen jaarlijks fors mede door een achterblijvende organisatie en onvoldoende kostenbeheersing.

Daarnaast wordt ook opgemerkt dat het met de preventieactiviteiten in Nederland maar matig gesteld is. Dat erkennen wij als gepensioneerdenorganisaties ook, maar om daar iets meer aan te doen zal of de overheid dit zelf ter hand moeten nemen of zij zal de wijze van financiering van deze zorg moeten veranderen. De zorgverzekeraars zijn niet bereid dit ter hand

te nemen omdat ieder jaar weer veel mensen van zorgverzekeraar veranderen! Een ander mogelijkheid is om niet meer een ingreep van een medisch specialist te betalen, maar de gezondheidswinst die door de behandeling is verkregen!

Er is nog veel te veranderen ten goede in onze toch zeer hooggewaardede gezondheidszorg! —

Wilt u dit uitvoerige rapport (117 pagina's) zelf eens doornemen? Het is te downloaden op: www.eurohealthconsumerindex.com.

RUITERTJE

VAN EEN ERFENIS: PRACHTIGE ICONENBOEKEN:

13 stuks, 11 x Nederlandstalig, 1 x Engels-talig, 1 x 3 talig (Frans-Duits-Engels).

In één koop: € 200,-

S.v.p. aan huis op te halen.

De opbrengst is voor het Liliane Fonds, dit is de wens van de overledene.

D. Sciarone, Heteren
dscia@planet.nl

Hoe de Nederlandse overheid de bevolking laat verarmen

De Nederlandse overheid heeft altijd al een stevige vinger in de pap gehad. Dat heeft ons veel goeds gebracht, want er valt niet te ontkennen dat we op deze aardbol tot een van de meest welvarende gebieden behoren. Dat neemt niet weg dat de burgers de laatste jaren nauwelijks nog iets merken van de stijgende welvaart, terwijl onze economie een flinke bestedingsimpuls goed kan gebruiken. Het is tijd om de looneisen van de plank te trekken.

AUTEUR:
ROB DE BROUWER

Nederland is uit de Tweede Wereldoorlog gekomen met een enorme staatsschuld. Nederland verloor, na kostbare politionale acties, Indonesië. In 1953 werd het land geteisterd door de ernstigste natuurramp van de eeuw: de watersnoodramp. Alles werd uit de kast getrokken om het land er weer bovenop te helpen.

We hadden na de oorlog een ingrijpende geldsanering, een geleide loonpolitiek en bestedingsbeperking. Tegelijkertijd werd er, door de sterke toename van de geboortes vlak na de oorlog, een groeiend beroep gedaan op onderwijs. Deze ontwikkeling zou nog tot het begin van de jaren zeventig duren.

Tóch slaagde de overheid erin de economie te herstellen en tegelijkertijd de lonen te laten stijgen. Gemiddeld was de jaarlijkse loonstijging 6% in de jaren vijftig. In 1964 schoten de lonen omhoog met 16%. Ook in latere jaren volgden nog zulke explosieve stijgingen. Tegelijkertijd groeide de welvaart enorm. En de export bloeide als nooit tevoren.

Na de eerste en tweede energiecrisis in de jaren zeventig kwam de klad in de economie. Hoge werkloosheid ging gepaard met hoge inflatie en hoge rente. Er trad een ernstige stagnatie op. Pas na het 'Akkoord van Wassenaar' is deze situatie aangepakt en ten goede gekeerd.

'Akkoord van Wassenaar'

In het 'Akkoord van Wassenaar' werd overeenstemming bereikt tussen werkgevers, werknemers en de over-

heid om de lonen te matigen in ruil voor arbeidstijdverkorting en het scheppen van banen. Dat was een revolutionaire aanpak, eigenlijk tegennatuurlijk voor de vakbeweging, die normaal gesproken elk jaar opnieuw de barricaden op ging voor loonsverhogingen.

Alom werd deze nieuwe oriëntatie geprezen. Opnieuw was het befaamde Nederlandse poldermodel succesvol geweest. In andere landen waren stakingen aan de orde van de dag; in Nederland was er een verkwikkende rust op de arbeidsmarkt.

Het is nooit de bedoeling geweest, maar het beleid van het 'Akkoord van Wassenaar' is tot op de dag van vandaag voortgezet. Sinds 1982 zijn de CAO-lonen gemiddeld net voldoende gestegen om de inflatie bij te benen. Nederland is in die periode wel veel welvarender geworden.

Het nationaal inkomen is sinds 1982 in volume ruim verdubbeld, maar de inkomens zijn maar net genoeg verhoogd om de inflatie bij te benen. Wel zijn er veel meer mensen aan het werk. Was in 1982 het aantal werkzame personen 6 miljoen, nu is dat bijna 9 miljoen. Daar staat tegenover dat het gemiddelde aantal uren van een werkende is gedaald.

Het kan niet ontkend worden dat er banen zijn geschapen door dit beleid. Om die banen te scheppen hebben de werknemers meer dan 30 jaar alleen maar de inflatie gecompenseerd gekregen. Het geld dat hiermee werd verdiend, is echter niet alleen gebruikt voor het scheppen van banen. Anders zou het aantal mensen

dat aan het werk is, zijn gestegen met 100% bij een gelijkblijvend aantal werkzame uren.

Welvaart door te lenen

Als je naar de statistieken kijkt, zie je dat de winsten van de bedrijven zijn gestegen, dat de overheid een groter deel van de koek heeft gekregen en dat met name de financiële instellingen, inclusief de pensioenfondsen, sterk zijn gegroeid. Hoe hebben de mensen in het land dan toch kunnen profiteren van de economische groei? Door te lenen. De overwaarde van het eigen huis, dat in de jaren 80 en 90 en ook later nog sterk in waarde steeg, werd vaak benut voor aanvulling op het inkomen en het financieren van consumptieve uitgaven.

Maar ook door langer te werken. Het is normaal geworden dat beide partners van een huishouden werken. Dat is natuurlijk mooi als je het vanuit het principe van de emancipatie bekijkt. Maar het heeft er langzamerhand wel toe geleid dat een huishouden zich geen eigen huis meer kan veroorloven als niet beide partners werken. Bij een modaal inkomen van € 40.000 is een hypothecaire lening van € 160.000 nog wel mogelijk, maar voor die prijs staan maar weinig huizen te koop.

Inkomen voor consumptie

Is het gewenst dat de lonen niet meer stijgen en dat de stijging van de welvaart niet meer bij de modale

Nederlander terecht komt? De vraag stellen is hem beantwoorden. Nederland is een exportland, dat kun je politici en ondernemers voortdurend horen zeggen. En om te kunnen blijven concurreren is het van belang de kosten laag te houden. En lonen zijn een belangrijk onderdeel van die kosten.

Logisch toch? Nou, niet zo erg logisch als je wel zou denken. Tweederde van onze export betreft doorvoer. Goederen worden in het groot geïmporteerd en daarna opnieuw in kleinere verpakkingen weer geëxporteerd. En tweederde van de export gaat naar landen van de EU waar de lonen zeker niet lager zijn dan die in Nederland.

Trouwens: de export maakt ongeveer eenderde uit van het nationaal inkomen. We moeten het belang van de export niet bagatelliseren, maar zeker ook niet overdrijven. Het groter deel van het nationaal inkomen wordt gevormd door de consumptie. En die blijft achter ten opzichte van andere landen.

Het beschikbare inkomen voor de huishoudens maakt in Nederland 54% uit van het netto nationaal inkomen, terwijl dat in de EU gemiddeld 72% is en in de Verenigde Staten 86%. Daarbij moet wel bedacht worden dat in andere landen, vooral in de VS, de kosten van de gezondheidszorg niet altijd via de overheid lopen en ook de pensioenen meer dan in Nederland een particuliere verantwoordelijkheid van de huishoudens zijn. In Nederland worden de afdrachten voor pensioenen toegerekend aan financiële instel-

lingen en niet aan gezinnen. Maar toch, je ziet een enorm verschil met andere landen als het gaat om het inkomen dat huishoudens beschikbaar hebben voor consumptie.

Tijd voor looneisen

Is dat erg? Om twee redenen kan dit ongewenst genoemd worden. Ten eerste betekent het dat een groot deel van de bestedingen van huishoudens niet vrij zijn, maar centraal via de overheid of via pensioenfondsen voorbeschikt. Dat beperkt de vrijheid van individuele huishoudens om zelf te beschikken over het door hen verdiende geld.

Dat is overigens wel een ideologische discussie. Je kunt ook van mening zijn dat mensen niet goed in staat zijn zelf uit te maken hoe ze mogelijke uitgaven aan gezondheidszorg of het opbouwen van een appeltje voor de dorst voor later financieren. Dat kun je misschien beter in de vorm van een gedwongen semi-verzekeringsproduct met onderlinge solidariteit organiseren.

Maar als je dat doet en tegelijkertijd de loonkosten gedurende meer dan dertig jaar alleen maar net voldoende laat stijgen om de inflatie bij te houden, dan zie je een vorm van vraaguitval optreden. Het was Henry Ford die zijn medewerkers een dubbel loon gunde met als motief dat ze dan een auto konden kopen. Zo sneed het mes aan twee kanten.

Het wordt tijd voor de vakbonden om weer eens fatsoenlijke looneisen te stellen. Onze economie kan een flinke bestedingsimpuls goed gebruiken. En kunnen dan tegelijkertijd de pensioenen gewoon geïndexeerd worden? Mario Draghi, de president van de Europese Centrale Bank pompt honderden miljarden euro's in de economie om de inflatie op te jagen. Zonder resultaat, behalve dat de rente onder de nul is gezakt. De vakbonden kunnen zijn werk veel beter overnemen. —

RUITERTJE

PROVENCE GITE, 2 SLK /4 PERSONEN

Ned TV en wifi aanwezig, zwembad,
eigen bron, bij dorp en natuurgebied

ideaal voor wandelen en fietsen
06-19638584 / 078-6215021

Heeft mantelzorg toekomst?

Wie langdurig zorgt voor een ziek familielid, gehandicapt kind, goede vriend(in) of buur en dat niet doet vanuit een vrijwilligersorganisatie of er geld mee verdient, heet mantelzorger. Naar schatting hebben ruim vier miljoen mensen (33% van de volwassen Nederlanders) in 2014 enigerlei vorm van mantelzorg gegeven. Hierbij is mantelzorg ruim opgevat. Het gaat bijvoorbeeld ook om emotionele begeleiding of helpen bij vervoer. Dit blijkt uit een recent onderzoeksrapport van het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) naar de informele zorg in Nederland (Informele hulp, wie doet er wat?).

AUTEUR: ERIC VAN ECK

Ruim 600.000 mensen hielpen langer dan drie maanden en meer dan acht uur per week. Hierbij is de zogenoemde gebruikelijke hulp die huisgenoten elkaar geven buiten beschouwing gelaten. Dit onderzoek is dus gedaan vóór de invoering van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) en de Wet Langdurige Zorg (WIZ) per 2015. In die nieuwe wetten ligt de nadruk sterker dan voordien op de inzet van mantelzorgers. De vraag is dan al gauw of je in alle redelijkheid kunt verwachten dat het aantal Nederlanders dat mantelzorg geeft na invoering van WMO en WIZ nog zal toenemen, zoals de regering heeft bedacht.

Potentiële mantelzorgers

Aan mensen die geen hulp geven, is door het SCP gevraagd of zij hulp zouden kunnen en willen geven. Ongeveer twee derde zegt bereid te zijn om hulp te geven. Bijna de helft zegt alleen incidenteel te willen helpen. Ouderen (die al relatief vaak intensieve hulp geven) zijn minder bereid te helpen dan anderen.

40% van de niet-helpers zegt hiervoor tijd te hebben. Niet-werkenden en mensen die geen kinderen hebben, hebben vaker tijd om te helpen dan anderen. In totaal zou 35% zowel kunnen als willen helpen. Het gaat hierbij om intenties. Of mensen daadwerkelijk hulp zullen geven zal van de omstandigheden afhangen.

Mogelijkheden om (meer) hulp te geven

Van de huidige mantelzorgers zegt ongeveer een derde dat ze meer kunnen doen wanneer de hulpbehoevende meer hulp nodig heeft en ongeveer een vijfde zegt dat ze beslist niet meer kunnen doen. De grootste groep zegt dat het van de situatie afhangt. Zij noemen dan bijvoorbeeld het type hulp, de intensiteit en of de hulp met werk te combineren is.

Ondersteuning van mantelzorgers

Mantelzorgers zijn in de eerste plaats positief over het verlenen van zorg. Meer dan 80% van de mantelzorgers zegt te genieten van de leuke momenten en een goed gevoel te krijgen van het helpen.

Maar het is niet allemaal rozengeur en maneschijn. Ongeveer een op de tien mantelzorgers voelt zichzelf zwaar belast. Vooral de hulp aan dementeren (en daar komen er toch meer van) wordt als zwaar ervaren. Ze zouden wel wat ondersteuning kunnen gebruiken van professionele hulpverleners, hun eventuele werkgever en de overheid.

Vaak lijkt ondersteuning pas in beeld te komen als mensen al overbelast zijn. Degenen die ondersteuning nodig hebben, beseffen onvoldoende dat dit mogelijk is en zullen soms meer proactief benaderd moeten worden door de mensen die contact met hen hebben. Hierbij valt te denken aan de (sociale) wijkteams en degenen die keukentafelgesprekken voeren.

Meer dan de helft vindt dat professionals van de thuiszorg of wijkverpleging niet voldoende oog hebben voor hoe het met de mantelzorger gaat. Als de rol van professionals onder het regime van WMO en WIZ nog kleiner wordt, zou dit probleem nog wel eens groter kunnen worden.

Werkgever

71% van de mantelzorgers onder de 65 jaar heeft betaald werk. 17,5% is tevens mantelzorger. Van de werkende beroepsbevolking combineert dus 1 op de 6 een betaalde baan met mantelzorg. Als het gaat om ondersteuning op het werk, dan hebben mantelzorgers vooral behoefte aan meer flexibiliteit (vooral flexibele werktijden), maar ook aan meer tijd (in de vorm van vrije dagen of betaald verlof).

Mezzo, de landelijke vereniging voor mantelzorgers, legt de rekening vooral neer bij de mantelzorger zelf. De aanbeveling minder uren te gaan werken en vrije dagen op te gaan sparen is weliswaar praktisch, maar wat eenzijdig. De aanbeveling te gaan praten met de baas over flexibiliteit ondersteun ik van harte, maar er zijn grenzen aan de mogelijkheden van een werkgever, vooral in wat kleinere bedrijven. (In 2012 werkte 60% van de

Nederlanders bij een bedrijf met minder dan 250 werknemers.)

Overheid

Mantelzorgers geven aan het meest geholpen te zijn met begrip en waardering. Niettemin is een tegemoetkoming in de kosten (gemiddeld 1.100 euro per jaar volgens Mezzo!) meer dan welkom. Was er tot 2015 het landelijk mantelzorgcompliment, met de nieuwe Wmo ligt de verantwoordelijkheid voor waardering van helpers bij de gemeente.

Daartoe is in 2015 een budget van 70 mln, in 2016 opgehoogd naar 100 mln (niet geoormerkt) aan de gemeenten beschikbaar gesteld. Zij mogen zelf invullen hoe ze dit vorm geven, zodat zij kunnen aansluiten bij lokale mogelijkheden en behoeften. En dat doen ze op zeer verschillende wijze.

In Binnenlands Bestuur van januari 2016 staan de resultaten van een onderzoek, dat ontluisterend mag heten. Een overzicht:

- Winterswijk: Clevercard cadeaukaart van 25 euro of een voucher voor 3 uur huishoudelijke hulp
- Twenterand: VVV-bon van 20 euro
- Roerdalen: 40 euro aan bioscoopbonnen voor jonge mantelzorgers
- Doetinchem: 50 euro shoptegoed in speciale webshop
- Montferland: loko-cadeaubonnen, lokaal te besteden twv 100 euro
- Emmen: 250 euro cash + voor elk kind van de zorgvrager 50 euro
- Rotterdam: Rotterdampas twv 60 euro of speciale actie en activiteit
- Lelystad: Lelypas twv 200 euro of 180 euro cash

Conclusie

Er wordt veel mantelzorg verleend in Nederland en de meeste zorgverleners doen dat graag. Er is ook nog ruimte voor het verlenen van meer zorg, maar overbelasting ligt op de loer en de ondersteuning houdt niet over. De mantelzorgers voelen zich niet serieus genomen door professionals en overheid en dat lijkt geen goede basis voor de toekomst. —

Voor zelf beleggen is geld, lef en tijd nodig

Ons pensioenstelsel wordt in rap tempo versoberd. Werknemers wordt daarom aangeraden zelf te zorgen voor extra pensioen. Dat kan via banksparen, een lijfrenteverzekering of zelf beleggen. De keuze wordt meestal gebaseerd op drie factoren: kosten, rendement en risico. Maar ook lef is belangrijk, zeker als u zelf gaat beleggen.

Waarschijnlijk bent u ze op verjaardagen, de bridgeclub, wandelvereniging of een andere gelegenheid ook wel tegen gekomen. De mensen die met veel bravoure vertellen dat ze geweldige klappers op de beurs hebben gemaakt. Sparen voor de oude dag via een bankrekening vinden ze onaantrekkelijk, ook al zijn de kosten laag en is het risico beperkt. Lijfrenteverzekeringen ontraden ze, vanwege alle negatieve publiciteit rond verzekeraars en omdat de lijfrente-uitkering eveneens te lijden heeft van de lage rentestand. Zelf beleggen prijzen ze aan als een aantrekkelijk alternatief. Ze beweren dat het op termijn het meeste rendement oplevert en dus een goede vorm van extra pensioenvoorziening is.

HASKO VAN DALEN
Onafhankelijk deskundige op het gebied van pensioenen, sociale zekerheid en employee benefits.

Beleggingskosten

Wat ze bij het pronken met hun beleggingswinst meestal niet vermelden, is hoeveel kosten ze gemaakt hebben en welke verliezen ze in het verleden hebben geleden. Aan zelf beleggen zitten nu eenmaal risico's. Als u de op-en-neergaande bewegingen van de afgelopen maanden op de AEX hebt gevolgd, weet u dat je voor zelf beleggen stalen zenuwen nodig hebt.

Volgens econoom en publicist Erica Verdergaal moet je het doen met lef. Die drie letters zijn niet alleen het synoniem voor durf, maar ook de afkorting voor Lage kosten, Eenvoud en Flexibiliteit. Volgens haar de drie eigenschappen die elke goede financiële oplossing kenmerken.

Voorop de kosten van zelf beleggen bekijken mensen zich nogal eens. De lijst van mogelijke kosten is lang, denk aan advieskosten, servicekosten, fondsbeheerkosten, transactiekosten, provisies en divi-

dendbelasting. Gelukkig zijn er genoeg aanbieders die een simpelere kostenstructuur hebben en in plaats van zelf de beurs te volgen en beleggingskeuzes te maken, kunt u ook kiezen voor een alles-in-één oplossing, waarbij de financiële dienstverlener het werk grotendeels uit handen neemt.

Pensioenplanner

Verwacht niet dat u hierbij uw eigen pensioenfonds kunt verslaan. Zelfs niet als u deelnemer bent bij ABP of PFZW, die hogere vermogensbeheerskosten hebben dan veel andere pensioenfondsen. Door die hogere kosten is de beleggingswinst die ze behalen ook groter dan gemiddeld. Als particulier kunt u dat resultaat nooit behalen.

Maar u moet van het sparen voor extra pensioen ook geen wedstrijd met uw pensioenfonds maken. Het belangrijkste is dat u een weloverwogen keuze maakt of en hoeveel u extra wil sparen en hoe u dat gaat doen. De eerste stap daarvoor is te kijken op de pensioenplanner die uw pensioenfonds aanbiedt. In zo'n planner kunt u zien hoeveel pensioen u opbouwt en wat de gevolgen zijn van verschillende keuzemogelijkheden die u hebt binnen uw pensioenregeling. Met die gegevens in de hand kunt u dan advies vragen aan een deskundige, die breder naar uw financiële situatie kijkt dan alleen uw pensioen. Vervolgens kunt u weloverwogen kiezen voor welke oplossing u geld, lef en tijd heeft. —

Audrey's DeliCasa

Voor wie van lekker eten houdt, maar niet lang in de keuken kan of wil staan.

LASAGNE AL FORNO CON ZUCCHINE & SALSA di POMMODORI (LASAGNE UIT DE OVEN MET COURGETTE & TOMATENSAUS)

Lasagne is één van de meest geliefde pastaschotels uit Italië. De tomatensaus kan één dag van tevoren worden gemaakt. Ik heb deze lasagne gemaakt met courgette en een bechamelsaus er bovenop. Het kan ook zonder de bechamelsaus, maar eindig dan met de tomatensaus, wat klontjes boter en stukjes mozzarella. Eigen variaties met gehakt, zalm, gegrilde aubergines, ei, spinazie, etc. zijn allemaal mogelijk.

Nodig:

- glazen vuurvaste schaal (middelgroot)
- beetje boter om in te vetten
- pakje verse lasagnebladen: 10 stuks (supermarkt)
- 2 pakjes mozzarella (supermarkt)
- rechte courgette
- peterselie voor garnering

Ingrediënten tomatensaus: (één dag eerder te maken)

- 2 blikjes gezeefde tomaten of gepelde tomaten
- 3 eetl. tomatenpuree
- 1 grote wortel (in stukken)
- 1 grote ui (in stukken)
- 2 teentjes knoflook
- 2 of 3 stengels bleekselderij (in stukken)
- 2 eetl. olijfolie, zout, peper.

Bereiding:

In koekenpan 2 eetl. olijfolie doen en alle bovenstaande ingrediënten toevoegen en zachtjes 1 uur laten stoven met deksel erop. Daarna zeven en de massa weer terug doen in de pan. Vervolgens zout en peper naar smaak toevoegen en saus in laten dikken. De saus mag lekker pittig zijn. (De saus is weg te zetten tot de volgende dag.)

De lasagne.

Oven op stand 4 of 175 graden zetten. De verse lasagnebladen met 3 of 4 tegelijk 4 tot 5 min in ruim kokend water koken en goed laten uitlekken. Tot gebruik apart van elkaar wegleggen. De courgette heel dun in de lengte snijden, bijv. met een kaasschaaf. In een vuurvaste glazen schaal eerst wat boter op de bodem doen en dan lasagne op de bodem, daarop de courgette en dan de tomatensaus en eventueel stukjes mozzarella. Vervolgens weer de lasagne etc. Dit herhalen tot alles op is, maar eindigen met lasagneblad. Daarop gaat dan de bechamelsaus of de tomatensaus met de overige stukjes mozzarella en wat klontjes boter.

Ingrediënten Bechamelsaus :

- 50 gram boter
- 50 gram patent bloem
- ½ liter volle melk
- zout & peper

Bereiding:

Doe de boter in een steelpannetje met dikke bodem. Laat hem smelten (niet bruin laten worden). Voeg, zodra de boter is gesmolten, in één keer de gezeefde bloem toe. Roer flink door tot de boter alle bloem heeft opgenomen, bloem mag niet verkleuren. Verwarm ondertussen de melk in ander pannetje en laat het koken. Voeg nu beetje bij beetje de warme melk toe. Blijf roeren tot saus mooi dik en romig en laat het in ca 8 min. zachtjes gaar worden. Peper en zout naar smaak toevoegen.

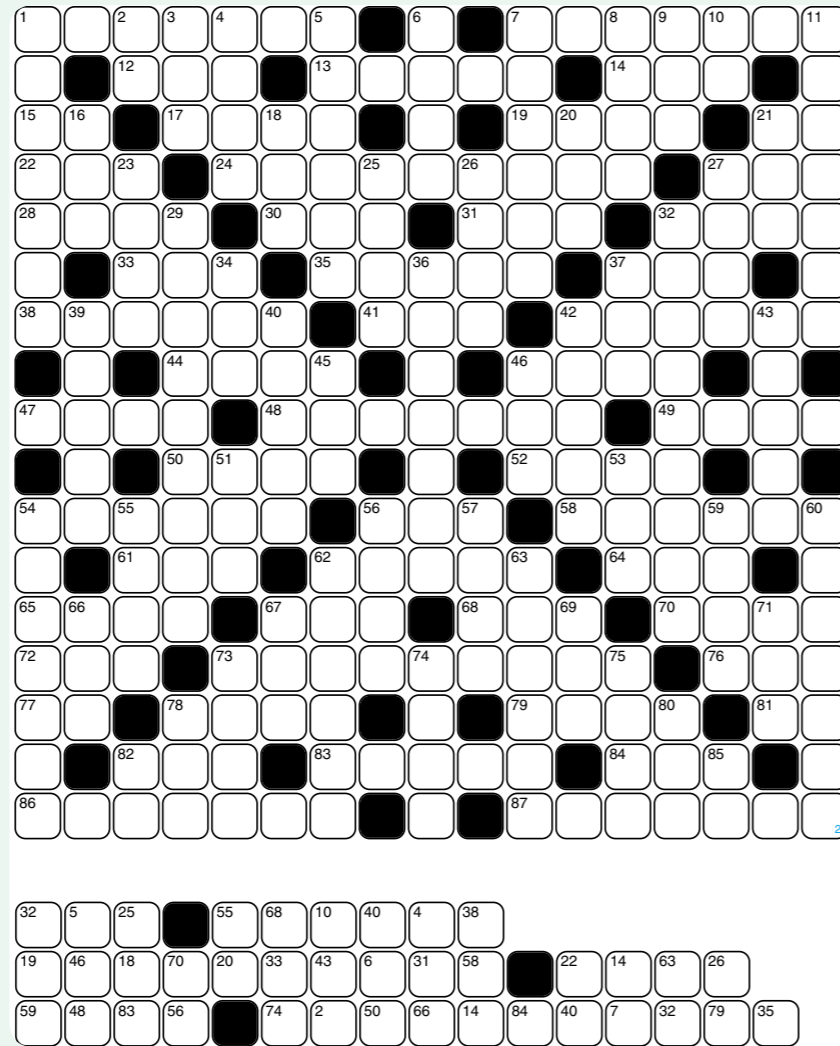
Deze saus bovenop de lasagne verdelen en daarop wat klontjes boter leggen en/of mozzarella verdelen. De ovenschaal hierna in de oven doen gedurende 30 minuten. Laten afkoelen en garneren met wat peterselie. Lekker met frisse salade en glas witte wijn.

BUON APPETITO, Ciao Audrey, audrey.mp@hotmail.com (vragen altijd welkom)

Na het oplossen van de kruiswoordpuzzel zet u de letters, die hetzelfde getal hebben als die in de balk eronder, daarop over. De zin die u dan krijgt stuurt u vóór 11 mei 2016 per e-mail naar pensioenbelangen@pensioenbelangen.nl of op een briefkaart naar NBP, Koninginnegracht 19, 2514 AB Den Haag. Onder de goede oplossingen worden weer 4 prijzen van 13 euro verloot.

De oplossing van de kruiswoordpuzzel in nummer 1-2016 is:
Herstelt de koopkracht voor gepensioneerden dit jaar?

De vier gelukkige winnaars zijn:
G.J. Kruizinga
W. Meenderink
D. Schulte Nordholt
E. Zaadstra

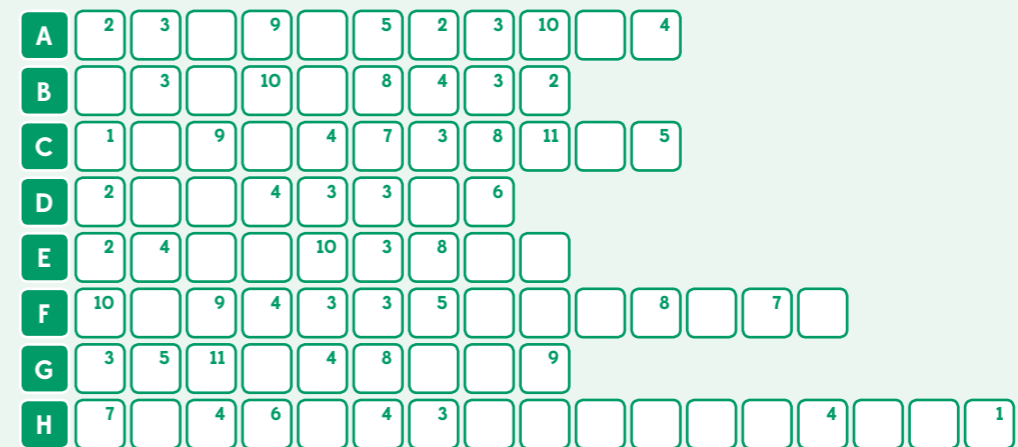

HORIZONTAAL 1. koosnaam; 7. bestanddeel van koffie; 12. Noord-Europeaan; 13. gemaskerde filmheld; 14. sterk ijzerhoudende grondsoort; 15. koninklijk besluit (afk.); 17. gebied (streek); 19. taaie aardsoort; 21. bromium (scheik. afk.); 22. vaatwerk; 24. schrijver van Max Havelaar; 27. betrekking; 28. automatische halve overwegboom (afk.); 30. Transit International Routier (afk.); 31. rivier in Duitsland; 32. grote roofvis; 33. de schepper; 35. plaats in België; 37. naar aanleiding van (afk.); 38. verontschuldiging; 41. kerel; 42. zorgwekkend (hachelijk); 44. salaris; 46. in de toekomst (ooit); 47. behoeftige; 48. trek in eten; 49. handschoen zonder vingers; 50. niet verplaatsbaar; 52. balspel voor ruiters; 54. wegverharding; 56. rivier in Nederland; 58. arctische tandwalvis; 61. ernstig; 62. grondvlak; 64. buitenschoolse opvang (afk.); 65. deel van servies; 67. rivier in Engeland; 68. vlug; 70. omheind stuk grond; 72. ledemaat; 73. hoog lichtbaken aan de kust; 76. dots per inch (afk.); 77. neon (scheik.afk.); 78. zangvogel; 79. door koorts onsamenhangend spreken; 81. vanaf (afk.); 82. Chinese vermicelli; 83. leer van het heldendicht; 84. Raad voor Economische Aangelegenheden (afk.); 86. bekwaam door ondervinding; 87. het deel dat iemand toekomt uit een nalatenschap.

VERTICAAL 1. waterschade; 2. oude lengtemaat; 3. Arabisch hoofddeksel; 4. niet in staat om te spreken; 5. vrouwelijk lastdier; 6. zwaardwalvis; 7. regelmatige bijdrage aan een dagblad; 8. uitroep van afkeer; 9. rivier in Utrecht; 10. titel (afk.); 11. gevoel van hoogachting; 16. uitroep van walging; 18. voordeel; 20. priem; 21. reuzenslang; 23. Nationaal Overleg Gewestelijke Cultuur (afk.); 25. openbaar vervoermiddel; 26. deel van voet; 27. Indonesisch eiland; 29. weg langs het strand; 32. belachelijk persoon; 34. tweetal (muzikanten); 36. avondeten; 37. Nederlandse norm (afk.); 39. Spaans wijngedebied; 40. plaats in Utrecht; 42. bouw materiaal; 43. limonadesiroop; 45. vangwerktuig; 46. loofboom; 51. zeewier; 53. laboratorium (afk.); 54. Europees land; 55. stoer (flink); 56. deel van schip; 57. wreed Romeins heerser; 59. natuurbos (jungle); 60. tekengerei; 62. houtsoort; 63. meisjesnaam; 66. Scandinavische munt; 67. mager (iel); 69. schil (dop); 71. in plaats van (afk.); 73. telwoord; 74. reis (tocht); 75. bladader; 78. over (langs); 80. Nederland (afk.); 82. meervoud (afk.); 85. archi-episcopus (afk.).

Omschrijving

- A Metaalprijs van een huis (6+5)
- B Antieke sportkleding (9)
- C Doet Tiger Woods in de branding (11)
- D Plaats voor grillen (8)
- E Opent deuren, die anders gesloten blijven (9)
- F Aanbeden werkgever(14)
- G Schurk die op tijd komt (9)
- H Zij verleent mantelzorg (17)

Spelregels cryptogram

Slechts één van de klinkers is genummerd, maar alle plaatsen waar die klinker staat hebben dat nummer. Sommige medeklinkers hebben een nummer gekregen, bijvoorbeeld in opRoerkraaieR (cryptogram in nr. 1 van 2013) hebben de eerste en de laatste r het nummer 1 gekregen, maar de tweede r geen nummer. Als u in die puzzel in andere woorden een 1 ziet staan kunt u daar dus de r invullen.

Stuur uw oplossingen vóór 11 mei 2016 per e-mail naar pensioenbelangen@pensioenbelangen.nl of op een briefkaart naar: NBP, Koninginnegracht 19, 2514 AB Den Haag. U kunt de oplossing van het kruiswoordraadsel in dezelfde e-mail of op dezelfde briefkaart inzenden. Voor goede oplossingen zijn per cryptopuzzel 4 prijzen van 13 euro beschikbaar.

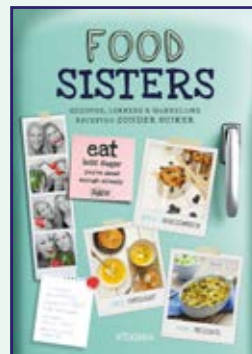
Oplossing van de puzzel in nummer 1-2016:

Avontuurtjes
Bonusvoordeel
Compromisplan
Droefgeestig
Erwtensoeper
Fantoempijn
Grenscontrole
Hofmeester

De vier gelukkige winnaars zijn:

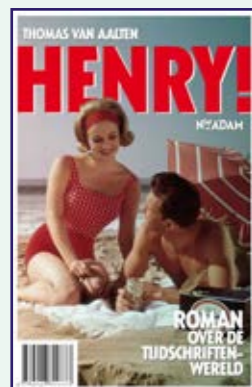
W. van Breukelen
J. Groeneweg
J.J. van Moorten
Ch.B. van Veen

Janneke en Amande Koeman: **Food Sisters - Gezonde, lekkere & makkelijke recepten zonder suiker**, paperback 144 pagina's, ISBN 9789046820506, Uitgeverij Nieuw Amsterdam, € 19,99 Steeds meer mensen willen gezonder eten en minderen met suiker. De twee zussen zijn bekende namen in de wereld van de gezonde voeding en

laten zien dat gezond eten heel gemakkelijk en lekker kan zijn. Wij probeerden de wrapstosi's als lunchgerecht, een echte ontdekking: simpel en overheerlijk. Wat lastiger te bereiden waren de spinazieburgers, maar met de gezonde friet met zelfgemaakte ketchup was het beslist een erg lekkere avondmaaltijd. Ook de zoetliefhebbers komen voldoende aan hun trekken. Het boek bevat veel tips over eten zonder suiker. Voor mensen die willen afvallen staan er koolhydraatarme weekmenu's in. (MW)

Thomas van Aalten: **Henry!**, paperback 400 pagina's, ISBN 9789046820773, Uitgeverij Nieuw Amsterdam, € 19,99 Het boek gaat over de opkomst (en ondergang) van de 'glossy's',

de luxe tijdschriften die in de jaren '50 opkwamen en appeleerden aan een levenswijze, die men nastreefde ook al kon men zich die toen (financieel althans) niet permitteren. Die sfeer weet de auteur goed op te roepen, door de levensgeschiedenis te beschrijven van Henry Imholz, die zijn eigen, naar hemzelf genoemde, tijdschrift gaat uitgeven en daar in het begin veel succes mee heeft.

Dat het geschetste historische beeld van de tijdschriftenbranche sterk verschilt met de door insiders ervaren werkelijkheid, is geen wezenlijk bezwaar. Het boek heeft vaart en blijft boeiend. Jammer van de vele 'flashbacks' waardoor je soms bijna onaangekondigd 30 jaar terug gaat in de tijd, naar zijn jeugdliefde of eigenlijk jeugdzonde. (JVV)

Mary Hoffman: **Wondere Sprookjesschat**, gebonden 256 pagina's, ISBN 9789024380657, Deltas Centrale uitgeverij, € 14,95 Sprookjes horen bij de kindertijd! De sprookjes in dit boek zijn naverteld door Mary Hoffman in moderne, eigentijdse taal. Het boek is verdeeld in zes thema's met ieder vier à vijf sprookjes, zoals dierenver-

halen, toververhalen, slimmeriken en reuzendoders. De illustraties, door Anna Currey, zijn sfeervolle tekeningen en een streling voor het oog van jong en oud. Het boek is erg geschikt om voor te lezen, de luisteraartjes blijven geboeid, doen actief mee en worden aangetrokken door de illustraties. Het boek is zeer verzorgd uitgegeven en de omslag nodigt al uit om op ontdekking uit te gaan.

De uitgebreide bronvermelding waarin de oorsprong van de verhalen wordt vermeld is een leuke toevoeging voor de oudere lezer. Voorlezen vanaf ca. 5 jaar en zelf lezen vanaf ca.9 jaar. (EBB)

Gerhard Hormann: **Het Plakband Pensioen**, paperback 240 pagina's, ISBN 9789089754516, Just Publishers, € 14,95

Van de nood een deugd maken, is wat Hormann beschrijft in Het Plakband Pensioen. Als

hij na een reorganisatie op straat komt te staan, niet meteen een andere baan heeft en dus te maken krijgt met een pensioengat (zoals velen), gaat bij hem het roer om. Hij besluit om van een vervoegde oude dag te gaan genieten en zijn levensstijl zo aan te passen, dat hem dat financieel ook lukt. Hormann stelt dat het niet nodig is om rijk te zijn om te kunnen rentenieren, maar dat gaat om de keuzes die je maakt: een grote of een kleine auto, een verre reis of lekker thuisblijven. Alles wat je nu niet uitgeeft, is de basis om eerder te kunnen genieten van je oude dag. (GJ)

IN MEMORIAM John de Nijs

Op 25 februari van dit jaar, kregen wij het verwachte – maar desondanks ontstellende – bericht dat John de Nijs was overleden. Zijn moedige strijd tegen de kanker die hem teisterde, heeft hij moeten staken omdat er te weinig kwaliteit van leven overbleef.

Jarenlang was John de Nijs er verantwoordelijk voor dat Pensioenbelangen en Ons Pensioen het qua taalgebruik beter deden dan andere bladen en zelfs kwaliteitskranten. John was een strenge leermeester, maar greep nooit in als een auteur hardnekkig volhardde in zijn dwalingen.

Hij had gereageerd op een oproep van mij, als toenmalig hoofdredacteur van Pensioenbelangen, aan 'editors' om ons taalkundig bij te staan. Daar heb ik nooit spijt van gehad. Hij schreef zelf ook heel goede artikelen, maar alleen als hij een interessant onderwerp had – over tablets bijvoorbeeld. Dus nu kan ik niet meer zonder.

Op redactievergaderingen was hij altijd zeer bescheiden, maar als hij wat zei, sneed het hout. Inmiddels is bijna iedereen weg, want redacties verjongen – zeker op onze leeftijd – regelmatig. Mede namens iedereen 'van toen' John bedankt. Onze gedachten gaan uit naar zijn vrouw Helen en zijn kinderen Tessel en Micha die hem nog meer zullen missen dan wij.

Joop van Vliet
(oud hoofdredacteur Pensioenbelangen).

De modellen van het Centraal Plan Bureau (CPB)

De op modellen gebaseerde prognoses van het CPB hebben grote betekenis bij het maken en beoordelen van plannen en begrotingen door het kabinet en de politiek in het algemeen. TE grote betekenis, wellicht?!

AUTEUR: MAARTEN MAAS

Er is in elk geval afgelopen najaar, bij het Kamerdebat over het Belastingplan 2016, nogal wat kritiek uitgeoefend op een aantal uitkomsten van de CPB-prognoses, vooral op de raming van de werkgelegenheidseffecten. Wellicht mede daarom heeft het CPB een aantal presentaties gegeven: "Modellen en voorspellen: een kijkje in de machinekamer van het CPB" (presentaties terug te lezen op de site van het CPB). Een welkom en verhelderend initiatief.

Presentaties CPB

Het CPB hanteert voor zijn prognoses diverse modellen, afhankelijk van doel en tijdshorizon.

Een kort overzicht:

- Het model MICSIM, dit wordt vooral gebruikt voor voorspelling van structurele effecten van wijziging in de inkomstenbelasting, op o.a. arbeidsparticipatie en koopkracht. Gebaseerd op waarnemingen en analyses in de periode 1999 - 2009, van 1,2 miljoen personen (met simulaties op basis van 2006 - 2009).
- Het model Saffier II, een macro-model, waarmee complexe ramingen worden gedaan van de economische ontwikkeling van 'Nederland' op korte en middellange termijn (4 jaar). Gewerkt wordt met een groot aantal economische variabelen (Nederlandse en mondiale), en de samenhang daartussen.
- Het model MIMOSI, o.a. voor koopkrachtplaatjes en '-puntenwolken', op basis van circa 100.000 'echte' huishoudens, geselecteerd in 2010 bij CBS en Belastingdienst. Berekent ook de toe- of afname van de inkomensongelijkheid op langere termijn.
- Het model GAMMA, o.a. voor berekening van de 'Houdbaarheid' van de overheidsfinanciën op lange(re) termijn. Met andere woorden: prognose met hoeveel en wanneer de overheidsuitgaven gaan dalen of stijgen, gemeten als percentage van het bbp (bruto binnenlands product). En wat dat weer

Overheidsfinanciën

Uitgaven dalen t/m 2023 (%bbp)

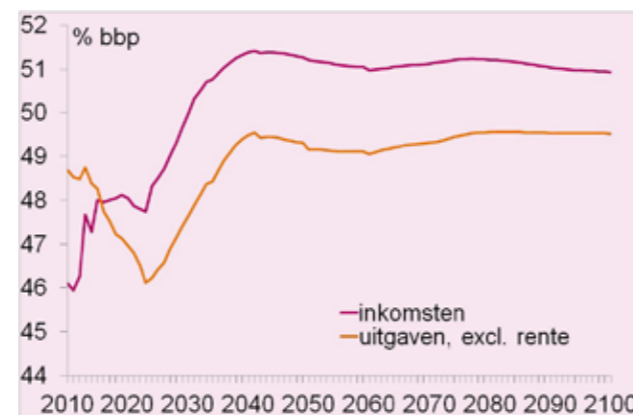
- Herstel economie
- Bezuinigingen

En lopen daarna op

- AOW minder door verhoging AOW-leeftijd
- Zorg minder door hervorming

Maar inkomsten ook

- Meer pensioenen
- Inkomstenbelasting en btw

betekent voor bijv. de staatsschuld. Prognoses lopen door tot 2060. Belangrijke invloeden zijn bijv. de bevolkingsgroei/de vergrijzing, de verhoging van de AOW-leeftijd, ontwikkeling van de zorgkosten, etc. Het model geeft ook aan wat de gevoeligheid is voor allerlei maatregelen. Zeer groot negatief effect is met name te verwachten als de collectieve zorguitgaven sneller toenemen dan de lonen.

Vooralsnog voorspelt het model tot 2023 een relatieve daling van de overheidsuitgaven (als % van het bbp), en daarna volgt een stijging, maar die ligt dan in lijn met een stijging van de overheidsinkomsten. N.B. In de loop van dit voorjaar komt er een nieuwe raming, rekening houdend met de '5 miljard' en lagere aardgasbaten(!).

Commentaar

Modellen zijn versimpelde interpretaties (beelden) van de werkelijkheid. Prognosemodellen trekken meestal lijnen uit het

“
Modellen zijn
versimpelde
interpretaties
van de
werkelijkheid.
”

verleden door naar de toekomst, op basis van allerlei aannames, die vaak ook nog niet duidelijk vermeld worden. De bedoeling van de presentaties was dus, om wat meer hierover te vertellen, en open te staan voor commentaar.

Voorbeeld 1: arbeidsparticipatie.

Bij de discussies over het Belastingplan was uiterst belangrijk het effect van de belastingmaatregelen op de werkgelegenheid. Uiteindelijk bleek dat volgens het CPB-model 35.000 banen te zijn. Maar als er 400 miljoen euro van de tweeverdieners naar eenverdieners zou worden verschoven, zou dat circa 35.000 banen kosten, oftewel per saldo geen verbetering.

Uit de toelichting bleek, dat het model eigenlijk niet voorspelde hoeveel banen er zouden komen, maar hoeveel extra werkzoekenden er zouden komen. En vanuit de historische trendlijn over de verhouding banen/werkzoekenden werd de aanname bepaald hoeveel meer of minder banen er zouden komen.

Dan is het commentaar ook makkelijk in te vullen, nl.

- “Dit is een kip of ei kwestie”: komen er meer banen als er meer werkzoekenden zijn, of is het misschien omgekeerd?
- En ook: wat zegt het verleden over de toekomst? Het model houdt geen rekening met trendbreuken, hooguit met het wat langer uitblijven van herstel in perioden van laagconjunctuur. En is de periode 2006 – 2009 echt vergelijkbaar met de komende vier jaar?

Interessant is in dit verband ook de recente publicatie in het DNBulletin (van De Nederlandsche Bank) onder de kop: ‘Arbeidsmarkt ruimer dan werkloosheid doet vermoeden’. “De betekenis van de werkloosheid als maatstaf voor de spanning op de arbeidsmarkt neemt af. Naast werklozen (587.000) willen een miljoen werkenden meer uren werken. Nog eens een half miljoen Nederlanders participeren nu niet op de arbeidsmarkt, maar willen dat wel”. Al met al rijst dus de vraag of op het punt van arbeidsparticipatie niet teveel absolute waarde wordt gehecht aan de uitkomst van het model.

Voorbeeld 2: koopkracht

Het CPB publiceert diverse typen koopkrachtplaatjes, waaronder regelmatig de volgende:

- 6 ‘puntenwolken’, gebaseerd op het modelbestand van 100.000 huishoudens, waarvan 2 wolken speciaal gericht op AOW’ers (nl. alleenstaanden en paren); hierin worden ook zaken als huur of eigen huis, vermogen in box 3, e.d. meegenomen;
- 18 ‘voorbeeldhuishoudens’, waarvan vier met AOW’ers (alleenstaand en paren, en dan met alleen AOW als inkomen, resp. AOW + 10.000 euro); hierbij wordt alleen gekeken naar inkomsten uit huidige/vroegere arbeid (box 1).

Het CPB heeft voor alle plaatjes gekozen voor de zogeheten statische koopkrachtdefinitie. Dat houdt in dat allerlei op

huishoudenniveau spelende (grotere) wijzigingen (zoals huwelijk, scheiding, baanverlies, overlijden, geboorte, e.d.) niet worden meegenomen. Voor de vergelijkbaarheid over de jaren heen, en zeker voor prognoses, een goed te verdedigen keuze. Maar de herkenbaarheid voor een individueel huishouden ontbreekt daarvoor min of meer.

Een andere, deels begrijpelijke, maar ook wel discutabele keuze betreft de inschatting van de uitgavenkant, dus welke kosten maken de huishoudens zoal. Daarvoor wordt nl. steeds de meest bekende consumenten-prijs-index van Nederland gebruikt (de cpi). En deze cpi is gebaseerd op allerlei gemiddelden, en bevat bovendien niet alle kosten.

Met name de lokale zorgkosten, die door de decentralisatie van een deel van de zorg (WMO) afgelopen jaar en komende jaren steeds meer zal gaan aantikken, zitten niet in de cpi. Dat betekent dat de cpi eigenlijk een te gunstig beeld geeft van de koopkrachtontwikkeling, zeker voor die groepen die relatief vaak lokale zorgkosten hebben, zoals ouderen en langdurig zieken. Mede daarom vragen de ouderenbonden jaarlijks met Prinsjesdag aan het Nibud om naast een ‘regulier’ uitgebreid koopkrachtoverzicht ook een inschatting te maken van de effecten op ouderen met extra zorgkosten.

Voorbeeld 3: doorrekenen partijprogramma’s

Het CPB heeft n.a.v. commentaar en eigen bevinding hier zelf al een aanpassing gemaakt. Het CPB rekent nu nl. niet meer die programma’s door waarin alle “zoet” in de eerste jaren, en alle “zuur” kort voor de einddatum wordt gepland (en dus pas in een volgende kabinetsperiode zichtbaar zou worden). Er dient een consistente beleidslijn gevolgd te worden. Een terechte eis. —

“
De
consumenten-
prijs-index van
Nederland geeft
een te gunstig
beeld van de
koopkracht-
ontwikkeling.
”

Lezers schrijven

Het afgelopen nummer en alle recente ontwikkelingen maken blijkbaar veel los bij onze lezers. We ontvingen veel uiteenlopende reacties. Op de volgende pagina's een selectie van de brieven.

DISCRIMINATIE

Het valt niet meer te ontkennen. Voor het kabinet bestaan er twee soorten burgers: werkenden en mensen die hebben gewerkt. Bij die laatsten gaat het om AOW'ers met aanvullend pensioen.

Over de eerste groep is de politiek met zorg vervuld als het gaat om zaken als koopkracht. Zo mogen werkenden en gezinnen met kinderen dit jaar profiteren van een lastenverlichting van vijf miljard. De koopkracht van de tweede groep is bij politici geen issue. Gepensioneerden profiteren niet van de lastenverlichting.

Nog sterker, zij leveren dit jaar opnieuw in. De iets hogere AOW wordt direct tenietgedaan door de hogere inhoudingen op het pensioen. Bejaarden met aanvullend pensioen zijn vogelvrij. Op hun portemonnee mag naar believen worden geschoten. Zij dragen door het kabinetsbeleid vanaf het begin van de crisis de zwaarste lasten. (Zie de koopkrachtplaatjes van het Nibud.)

Er leeft bij politici het misverstand dat alle bejaarden gefortuneerd zijn en wel wat kunnen inleveren. Natuurlijk zijn er gepensioneerden die de extra lasten met gemak kunnen dragen. Maar dat geldt evenzeer voor veel (twee)verdieners bij de groep werkenden. Zij worden gespaard en nu in de watten gelegd.

Pertinente leugen

In Pensioenbelangen van febr. 2016 lezen we over het onderhoud van de vertegenwoordigers van enkele ouderenorganisaties met Lodewijk Asscher, de minister van SZW. Gespreksonderwerp was o.a. de koopkrachtontwikkeling van gepensioneerden. Het is ongelooflijk dat minister Asscher durft te beweren dat de koopkracht van gepensioneerden voldoende is gerepareerd.

Het is een pertinente leugen. Over de cijfers kan toch geen misverstand bestaan! Hou het simpel en neem naar het overleg de tabel met de inhoudingen mee. Vergelijk de tabel van jan. 2016 met die van dec. 2015. Leg ook die van jan. 2014, 2013 en 2012 erbij. En kijk wat bij een AOW'er met aanvullend pensioen het

verschil in netto-inkomen is. Laat andere inkomensvariabelen voorlopig even buiten beschouwing.

Kies een aantal veel voorkomende pensioenbedragen. Bijv. een pensioen met bruto-maandbedrag van € 100, € 500, € 1000, 15, € 2000 en € 2500. En laat hier de loonbelasting en de premie Zvw op los. We zien dan over de genoemde jaren een enorme terugval in het netto-pensioen.

Me dunkt dat over deze cijfers geen verschil van mening kan bestaan. Dat vrijwel de hele politiek wegkijkt en zich bedient van halve waarheden en hele leugens is iets waar we maar aan moeten wennen. Het enige wat wij kunnen doen is de feiten laten spreken. En dat geldt ook voor de kwestie van de pensioenbuffers en indexeringsregels.

Conclusie: bejaarden met aanvullend pensioen zijn voor het kabinet en (gedoog)partners tweederangsburgers. De politiek sanctioneert het meten met twee maten tussen de generaties. Men maakt zich schuldig aan discriminatie (op grond van leeftijd). En dat is strijdig met de grondwet. Gelijke gevallen dienen gelijk behandeld te worden. Het wordt tijd voor een andere visie!

J. BERGHUIS

Mevrouw Duppen schreef ons het volgende:

“De sterkste schouders zouden de lasten dragen tijdens de crisis, die we, volgens dit kabinet, inmiddels achter de rug hebben.

En toch presteert dit kabinet het om de gepensioneerden via een omweg opnieuw in te laten leveren. Voor deze groep is de inkomensafhankelijke bijdrage ZVW met 0,6% verhoogd, dit i.t.t. de werkende generatie met als gevolg dat het netto-inkomen van de gepensioneerde met een klein aanvullend pensioen opnieuw is gedaald.

De inkomensafhankelijke bijdrage is m.i. gerelateerd aan het inkomen en niet aan een speciale groep en wordt hier duidelijk met twee maten gemeten.

Toch fijn dat de oudjes nog steeds onder de categorie de sterkste schouders vallen en kennelijk wordt hun inkomensafhankelijke bijdrage nu gerelateerd aan leeftijd i.p.v. het inkomen.

Ik ben benieuwd of Pensioenbelangen dit een recht-

vaardige gang van zaken vindt en op welke manier dit meten met twee maten aangepakt gaat worden.”

(Reactie van de redactie)

Mevrouw Duppen heeft groot gelijk. Nog geen vijf jaar geleden (in 2011) was het inkomen waarover de premie ZVW (Zorgverzekeringswet) moest worden betaald 33.400 euro. Inmiddels is dat inkomen verhoogd naar 52.750 euro. Voor mensen die het maximum of meer dan de aanslaggrens verdienden kostte dat netto ruim 500 euro per jaar.

Waar voor werknemers geldt dat deze steeds lagere WZV-premie (7,75% in 2013 en 6,75% in 2016) meestal door de werkgever wordt betaald (sinds 2013 als inhouding op brutoloon als gevolg wet uniformering loonbegrip), geldt dat voor ZZP'ers, zelfstandigen en gepensioneerden niet. Die betalen de oplopende premie (weliswaar een lager tarief dan voor werkgevers maar nog altijd 5,5% in 2016 tegen 4,85% in 2015) gewoon zelf. Zoals mevrouw Duppen stelt wordt er nu dus weer stiekem, want je hoort er in Den Haag natuurlijk niemand over, een aanslag op ons besteedbaar inkomen gepleegd.

R.J.M.

OUDBELANG

In het Haarlems Dagblad van zaterdag 13 februari zag ik de kop “Ouderenbonden komen met acties”. Is dan eindelijk de maat vol? Ik lees in het artikel eronder dat er vandaag (13-02) een manifest, namens vijf van deze bonden, naar Den Haag verstuurd wordt. In dit manifest wordt geëist dat er een einde komt aan alle maatregelen die ouderen harder in de portemonnee raken dan andere groepen in de samenleving. In het artikel worden allerlei suggesties gedaan zoals bijvoorbeeld een week niet op de kleinkinderen passen.

In gesprekken die ik met mede-gepensioneerden en nog niet-gepensioneerden de afgelopen tijd had, kwam deze mogelijkheid en andere acties regelmatig aan bod. Maar steeds was dan de conclusie ‘dat krijg je niet voor elkaar’. Is de tijd er dan nu wel rijp voor?

Mensen als Jaap van der Spek, voorzitter van de Nederlandse Vereniging van Organisaties van Gepensioneerden (NVOG) en Martin van Rooijen senator voor 50plus wekken de suggestie van wel. Dan is het nu ook de tijd om door te pakken.

Laten we het manifest zijn werk doen en alvast een week plannen waarin wij gepensioneerden in staking gaan. Mocht het manifest voldoende opleveren dan kan de actie altijd nog afgelast worden. We moeten wel een stok achter de deur hebben. Met drie miljoen gepensioneerden, waarvan 600.000 mensen lid zijn van een ouderenorganisatie, moet toch een vuist te maken zijn.

De week van het ‘Oudbelang’

De week van het ‘Oudbelang’ zou zo’n week genoemd kunnen worden. We zijn wat ouder maar zeker niet onbelangrijk. Hoe belangrijk wij zijn, zal duidelijk worden als wij alle activiteiten in die week staken. Ik doel dan op alle vrijwilligerswerk zoals in de (mantel)zorg, de voedselbanken, in besturen en maatschappelijke organisaties. Maar ook in die week niet uit eten gaan en geen aankopen doen die niet strikt noodzakelijk zijn. En verder, en dat is dan misschien nog wel het moeilijkste opgave, in die week geen oppasopa en -oma zijn. Het zal best op veel plekken pijn doen, maar hoe moet het anders? Dit is de enige taal die naar mijn mening door Den Haag en andere begerige figuren begrepen wordt.

Ruim van te voren moet de week van het ‘Oudbelang’ aangekondigd worden, zodat alle geledingen zich er op kunnen voorbereiden.

Het artikel in Pensioenbelangen ‘We zijn zo rijk dat we kunnen gaan rentenieren’ en het krantenartikel gaf voor mij de doorslag om dit stukje te schrijven. Ik hoop van harte dat alle organisaties voor gepensioneerden en ouderenorganisaties m.b.t. deze problematiek vanaf nu gezamenlijk zullen optrekken.

Dat de macht van het getal effect kan hebben is wel gebleken met de actie tegen Shell die een boorplatform in zee wilde laten zinken.

A VAN DEN BOS

» lees verder op pagina 34

De redactie ontving enkele reacties op het interview met mw. Wortmann (in het vorige nummer). De brief van de heer De Vries geeft in grote lijnen weer hoe het op onze lezers is overgekomen en daarom plaatsen wij deze hier. Uiteraard met een reactie van onze redactie. Daarnaast hebben wij besloten tevens mw. Wortmann zelf aan te schrijven om haar duidelijk te maken dat ze ook een verantwoording heeft naar alle gepensioneerden bij ABP.

Hierbij zou ik willen reageren op de uitspraak: "Maandelijkse pensioenuitkering is nog steeds veel waard." die in Pensioenbelangen 2016 (nummer 1) als titel is meegegeven aan een interview met de voorzitter van het ABP-bestuur. Een dergelijke uitspraak getuigt van afwezigheid van realiteitszin. De realiteit van mijn maandelijkse pensioenuitkering is heel anders dan "veel waard".

In de eerste plaats was mijn netto-ABP-maandpensioen in 2015 nagenoeg gelijk aan dat in 2003, terwijl de prijzen voor levensonderhoud in de periode 2003 tot en met 2015 met gemiddeld 1,86% per jaar gestegen zijn (bron Staatscourant). Door het wegvallen van de indexatie vanaf 1 januari 2009 heeft dat tot gevolg dat de koopkracht van mijn pensioen 13% omlaag is gegaan.

Betrekkelijk gauw, nadat reeds aan het begin van de financieel- economische crisisperiode in 2008 gebleken was dat het ABP door een te risicovol beleggingsbeleid tientallen miljarden door pensioengerechtigden ingelegde pensioeneuro's had laten verdampen, zijn de winsten weer gaan stijgen en zijn dat blijven doen, terwijl de koopkracht van de pensioenen alleen maar is blijven dalen — hoe cynisch! En, alsof er niets aan de hand is, laten beide Kamers der Staten Generaal de scheefgegroeide situatie maar voortduren. Zij voelen zich kennelijk allesbehalve verantwoordelijk.

Het ABP-bestuur heeft in het vooruitzicht gesteld dat er jarenlang niet zal worden geïndexeerd. De koopkracht van de pensioenen zal dus verder blijven dalen. Tot hoever mag de koopkracht volgens de Pensioenwet dalen? Totdat de pensioenen volledig uitgekled zijn? Moet iedere oudere met haar/ zijn inkomen eerst de armoedegrens bereikt hebben?

Belastingverhoging

Een tweede factor die de waarde van het pensioen significant heeft doen dalen is de belastingverhoging per 1 januari 2013. Vanaf die datum mis ik jaarlijks een half netto- maandpensioen. Combinatie van het effect van de belastingverhoging met het 13% dalen

van de koopkracht van het pensioen door het wegvalen van de indexatie heeft uiteindelijk tot gevolg dat ik 16,67% minder te besteden heb.

Zorgverzekeringsbijdrage

Dat er steeds minder te besteden overblijft van het pensioen heeft nog een derde belangrijke oorzaak: de jaarlijkse inkomensafhankelijke zorgverzekeringsbijdrage. Die is in mijn geval inmiddels nagenoeg gelijk aan - alweer - een netto-maandpensioen.

Respectloos

Als door het continu wegvallen van netto-maandpensioenen mijn pensioen het nodige aan waarde heeft ingeboet, hoe kan de voorzitter van het ABP-bestuur doen, alsof zij van niets weet, door te stellen: "Maandelijkse pensioenuitkering is nog steeds veel waard"? Waar moet het blijven dalen van de koopkracht van de pensioenen eerst op uitlopen, voordat er ingegrepen gaat worden? Welke instantie voelt zich geroepen de klok te gaan luiden? De Nederlandse Bond voor Pensioenbelangen?

Wordt het niet de hoogste tijd dat voorkomen wordt dat de verantwoordelijke instanties op de achtereenvolgende asociale koopkrachtverlagingen, overeenkomend met ettelijke netto-maandpensioenen, in 2017 bovendien nog eens een verlaging van het bruto-pensioen laten volgen? Een overheid die haar ouderen zo volkomen respectloos behandelt, vraagt erom om naar huis gestemd te worden!

PROF. DR. J. DE VRIES

(Reactie van de redactie)

Uw reactie op het interview met de voorzitter van het Bestuur van het ABP was er een van de vele. U reageerde met name op de uitspraak van Mevrouw Wortmann dat de "maandelijkse pensioenuitkering nog steeds veel waard is". Daarmee gaat de nieuwe voorzitter voorbij aan ernstige ingrepen in de waardering van de verplichtingen van pensioenfondsen, waardoor indexatie feitelijk onmogelijk wordt gemaakt. Er worden nu zelfs al kortingen aangekondigd. Maar ook ingrepen in het fiscale stelsel en verhoging van de zorglasten wordt eenvoudig afgedaan als iets waarover het ABP niet gaat.

Wat wij verwachten van een voorzitter van een pensioenfonds is dat zij met name de gepensioneerden met begrip tegemoet treedt. Gepensioneerden hebben geen werkgever meer en zijn voor hun inkomsten,

De brief aan mevrouw Wortmann ABP

Geachte mevrouw Wortmann,

Het interview dat wij met u mochten hebben heeft tot vele reacties geleid bij onze achterban. Bijgaand doen wij u een exemplarische reactie toekomen van Prof. Dr. J. de Vries, alsmede ons antwoord op deze brief. Beide brieven zullen ook in onze rubriek "Lezers schrijven" worden opgenomen.

Onze reactie spreekt voor zich. Wij begrijpen dat u zich aan de wet dient te houden en dat u niet op eigen houtje kunt gaan uitmaken hoe u de verplichtingen van het ABP kunt waarderen en welke mogelijkheden u heeft om te indexeren. Maar de uitspraak "de maandelijkse pensioenuitkering is nog steeds veel waard" toont een gebrek aan urgentiegevoel. Als alles blijft zoals het nu is, zal het ABP moeten gaan korten op de pensioenuitkeringen. Dat komt bovenop het nu al opgelopen tekort aan koopkracht als gevolg van het achterwege blijven van indexatie. En het komt bovenop de extra lasten voor de zorg en de hogere belastingen van de laatste jaren. Terwijl onlangs de lasten voor werkenden aanmerkelijk zijn verlaagd hebben met name gepensioneerden niet mogen deelnemen aan deze fiscale verlichting.

Uit de brief van Prof. de Vries blijkt duidelijk wat voor gevolgen dit alles heeft. Men kan dit afdoen als incidenten, die de uitkering als zodanig niet ernstig beïnvloeden, zoals u lijkt te doen met uw uitspraak, maar daarmee gaat u met de rug naar de gepensioneerden staan. En zij zijn nu juist aangewezen op u, als representant van de belangen die zijn hebben opgebouwd in het ABP.

Het spijt ons dat we deze kritische noot moesten kraken. Kunnen wij erop rekenen dat u in uw contacten binnen de pensioengemeenschap en met de politiek meer aandacht zult hebben voor de ontwikkeling van de koopkracht van allen die bij het ABP zijn betrokken?

Namens de redactie Ons Pensioen en Pensioenbelangen,

Rob de Brouwer

naast de AOW, volledig afhankelijk van het beleid van een pensioenfonds. De bewering dat gepensioneerden blij moeten zijn dat ze nog steeds maandelijks geld op hun rekening krijgen bijgeschreven, hoeveel dat dan ook is en hoe ver die inkomsten ook afstaan van oorspronkelijke beloften van een welvaartsvast pensioen, moet gezien worden als een blijk van desinteresse. Het accepteren van een niet-kostendekkende premie en het op deze wijze meewerken aan het beperken van de loonkosten voor de overheid stelt het bestuur van het ABP op een lijn met de werkgever. En dat is nu juist wat ons, gepensioneerden, het meeste raakt. Wij voelen ons op geen enkele wijze gehoord en begrepen.

Het Nederlandse beleid, met name op het gebied van de overheidsfinanciën en de economie staat nagenoeg geheel in het teken van het neoliberale model. Uiteindelijk dreigt daarmee het pensioenstelsel volledig geïndividualiseerd te worden. Solidariteit is uit en jongeren denken dat ze hun pensioen beter zelf kunnen regelen dan het over te laten aan pensioenfondsen. Tegelijkertijd wordt het Nederlandse pensioenvermogen, dat niet meer of minder is dan het bijeen gespaarde uitgestelde loon van gepensioneerden en actieve deelnemers, gezien als "gemeenschapsgeld" dat bewaard moet worden voor toekomstige generaties.

Namens de redactie Ons Pensioen en Pensioenbelangen,

ROB DE BROUWER

RUITERTJE

**TE HUUR VAN PARTICULIER
4-6 PERSOONS
RECREATIEBUNGALOW**

Haarweg 14,
7981 LW DIEVER (Drenthe).
RUSTIG gelegen in bosrand,
1 km van dorp.

Veel wandel- en fietspaden.
Alle seizoenen,
centrale verwarming, sfeerhaard.

www.helvetiadiever.nl
Tel 0152-592552

Sterven waar je zelf wil: luxe of reguliere zorg?

Uiteindelijk gaan we allemaal dood. Zoveel is zeker. Als je mensen vraagt waar ze willen sterven, zegt bijna driekwart van de Nederlanders te kiezen voor overlijden in de thuissituatie. In Nederland overlijden jaarlijks ongeveer 140.000 mensen. Ongeveer 35% van hen sterft in het ziekenhuis, 20% in het verpleeghuis, 15% in het verzorgingshuis en 30% thuis. Patiënten met kanker overlijden vooral thuis (70%) (bron: BTSG 2016).

AUTEUR:
ERIC VAN ECK

De keuze voor een bepaalde plaats van overlijden hangt samen met de aanwezigheid van mantelzorg. Daarnaast is het belangrijk dat het een omgeving is waar mensen zich op hun gemak voelen en dat er voldoende privacy is. De beschikbaarheid van medische zorg en de mogelijkheid dat naasten emotionele steun kunnen geven, is een derde belangrijke factor in de keuze voor de plaats van overlijden.

Uit onderzoek blijkt dat mensen, als thuis overlijden niet kan, de voorkeur geven aan een 'Bijna Thuis Huis'. Kenmerkend voor deze kleinschalige, low care hospicevoorzieningen is de centrale plaats van de patiënt en diens naasten. De keuze voor een 'Bijna Thuis Huis' wordt mede bepaald door de meer huiselijke uitstraling en setting waarin de zorgverlening plaatsvindt.

Mensen krijgen nadrukkelijk de vrijheid de eigen kamer naar behoefte in te richten met spullen van thuis en bepalen het eigen dagritme. Familie en vrienden van de patiënt kunnen doorgaans 24 uur per dag op bezoek komen. Terminale patiënten zijn van mening dat in een hospice meer ruimte is voor: persoonlijke aandacht (juist voor pijn, verdriet, angst etc.), aandacht voor comfort/welzijn (thuisgevoel), respect voor de autonomie en respect voor waardigheid.

Politieke ontwikkelingen

Palliatieve zorgverlening staat in toenemende belangstelling bij de beleidsma-

kers. Vanaf 1998 voert het ministerie van VWS een stimuleringsbeleid voor de ontwikkeling van palliatieve zorg. Uitgangspunt van het beleid is dat palliatieve zorg niet apart moet worden beschouwd, maar integraal onderdeel dient uit te maken van de reguliere gezondheidszorg. De uitwerking (planning van voorzieningen, patiëntstromen en netwerken) wordt – zoals dat heet – aan het veld overgelaten.

De koepelorganisatie van zorgverzekeraars, Zorgverzekeraars Nederland, heeft de norm gesteld op 4-6 bedden per 100.000 inwoners (ZN – 2004), ofwel bij 18 miljoen inwoners zo'n 750 bedden. Er zijn ongeveer dertig 'Bijna Thuis Huizen' en hospices in Nederland. Daarnaast hebben ongeveer twintig verzorgingshuizen en vijftig verpleeghuizen capaciteit voor palliatieve patiënten en hebben twee ziekenhuizen een afdeling palliatieve zorg. De gezamenlijke capaciteit van alle hospicevoorzieningen ligt rond de vijfhonderd bedden (bron: BTSG).

Subsidiemaatregelen zijn opgesteld of in budget verhoogd om de kosten, die instellingen voor palliatieve terminale zorg maken voor de coördinatie van vrijwilligers, te dekken. Maar de meeste hospices draaien voor een fors deel op giften, donaties, etc. Dit leidt samen met de kleinschaligheid tot een onzekere bedrijfsvoering.

Financiering

Zelfstandige hospices vallen sinds vorig jaar echter onder de zorgverzekerings-

wet en niet meer onder de AWBZ. Met als gevolg dat zorgverzekeraars hospices confronteren met lagere dagtarieven, budgetkortingen en omzetplafonds. De NOS meldde (26-1-2016) dat twaalf hospices met financiële problemen kampen door de verandering van financiering. Het ministerie van VWS kent weliswaar een landelijke regeling (Regeling Palliatieve Terminale Zorg), maar daarin wordt jaarlijks 13 miljoen euro verdeeld over alle hospices. Extra capaciteit maakt de spoeling dus nog wat dunner. En die extra capaciteit is broodnodig.

Saskia Teunissen, hoogleraar Hospicezorg bij UMC Utrecht, denkt dat de hospicezorg zich in de gevarezone bevindt. De verandering in de financiering zorgt ervoor dat het voortbestaan bedreigd wordt. De hoogleraar denkt dat een paar honderd mensen het afgelopen jaar niet in een hospice konden sterven, omdat er niet genoeg geld was om ze op te nemen. Het risico om mensen op te nemen, waarbij het onzeker is of de 24-uurszorg betaald wordt, is voor de hospices te groot (Nationale Zorggids, januari 2016).

Praktijk is weerbarstiger

Nederlanders kunnen theoretisch gezien sterven waar ze willen, maar in de praktijk blijkt dat niet zo te werken. Mensen in verpleeghuizen of met een andere indicatie binnen de Wet langdurige zorg hebben vaak niet de mogelijkheid om in een hospice of zelfs thuis te sterven als zij dat willen. De 200 euro die onderdeel is van de Wlz-indicatie is niet genoeg voor complexe en duurdere zorg.

Volgens staatssecretaris Van Rijn kunnen zorgaanbieders extra geld vragen aan het zorgkantoor, maar dat lijkt tot op heden weinig op te leveren. Van Rijn vindt dat zorgverzekeraars de plicht hebben om hospicezorg voor hun klanten te regelen. Hij heeft nog niet van zorgverzekeraars gehoord dat zij dat niet willen doen.

De praktijk is weerbarstiger. "Het tarief is de afgelopen jaren gehalveerd. Een bewoner kost 600 euro per dag. Wij krijgen maar 350 euro per dag. Ik moet nu mensen ontslaan", zegt Rob Karremans, directeur van hospice Wilnis. Wilnis heeft een gat van 180.000 euro op de begroting voor dit jaar. Alkmaar heeft eveneens begrotingsproblemen. Directeur Ellis Jonker: "Als wij evenveel patiënten als vorig jaar opnemen, is ons budget in oktober op".

Schaalgrootte

Hospices en 'Bijna Thuis Huizen' zijn in het algemeen kleinschalig opgezet. De financiering van de gezondheidszorg is gebaseerd op gemiddelde kosten per patiënt. Als je dan vooral patiënten opneemt die

24-uurs verpleegkundige zorg nodig hebben naast de ondersteuning door vrijwilligers, krijg je de financiering niet rond. Die schaalgrootte kan alleen worden bereikt door als hospice deel uit te maken van een groter geheel. Het Hospice in Zoetermeer heeft dat goed begrepen en aansluiting gezocht bij een ziekenhuis, verpleeghuizen en Buurtzorg (Stichting Hospice Zoetermeer, beleidsplan 2015-2019). Dat ging niet zo gemakkelijk.

Allereerst zijn ziekenhuizen ingericht op behandelen van patiënten, niet op stervensbegeleiding. Daarnaast hebben ze niet graag een hospice binnen de muren, omdat het overlijden binnen het ziekenhuis kan leiden tot een hoger sterftecijfer en dat verkoopt niet lekker. Berdiene Koekoek beveelt in haar onderzoek 'Regie over de plaats van sterven' (afstudeerscriptie UvU 2014) aan om 'hospice' als afzonderlijke plaats van overlijden op te nemen in het overlijdensformulier. Daarmee zou dit probleem opgelost kunnen worden.

Verpleeghuizen hebben niet het geld en onvoldoende personeel met de vereiste competenties om een 'highcare' hospice binnen de bedrijfsvoering te realiseren. 'Lowcare' ('Bijna Thuis Huis') doen ze vaak wel. De onderhandelingen van het Hospice Zoetermeer met Buurtzorg hebben uiteindelijk wel tot overeenstemming geleid, toen nog onder het regime van AWBZ-vergoeding. Jaarlijks zou uit de AWBZ ongeveer 100.000 euro bijgedragen moeten worden om de bedrijfsvoering sluitend te krijgen.

Hoe verder?

Zelfstandige hospices zijn financieel nauwelijks te handhaven. De financiering van de gezondheidszorg is slecht toegesneden op intensieve stervensbegeleiding. Een grotere eigen bijdrage van de patiënt wordt door veel hospices afgewezen omdat waardig sterven niet voorbehouden mag zijn voor het welvarende deel van Nederland. Het opzoeken van een grote paraplu waaronder de risico's gespreid kunnen worden lijkt de beste optie.

Ondanks de onzekere financiële situatie worden er niettemin nog steeds zelfstandige hospices opgericht. Wie de begroting van het hospice in oprichting te Epe (Gelderland) bekijkt, ziet daar een structurele afhankelijkheid van giften. Naar mijn mening ligt hier een terrein waar gezamenlijk optrekken van alle hospices, Zorgverzekeraars Nederland, het ministerie van VWS en de ouderenorganisaties geboden is. Waardig sterven mag niet afhankelijk zijn van liefdadigheid of eigen rijkdom. —

De Hollandse wind in uw haren?

Het voorjaar is weer begonnen, tijd om te genieten van de buitenlucht met een driewiel fiets van senZup!

0800 - 0468
voor meer informatie

EXTRA
LAGE INSTAP

- + Extra lage instap
- + Maximale stabiliteit
- + Optie: antilek banden
- + Comfortabele zitting
- + 3 tot 7 versnellingen
- + Bagagerek achterzijde

HET GEVOEL VAN VRIJHEID EN ONAFHANKELIJKHEID

Door weer en wind op pad, naar uw werk of een tochtje op een vrije dag. Fietsen wilt u niet opgeven. Terecht! Dat hoeft ook niet. SenZup heeft een uitgebreid assortiment comfortabele driewiel fietsen met verlaagde instap en/of elektrische ondersteuning.

Alle fietsen zijn zo aan te passen dat ze aansluiten op uw specifieke wensen. Zodat u boodschappen kunt doen, vrienden kunt bezoeken of gewoon weer eens met de wind in uw haren een tochtje kunt maken.

Bel 0800 - 0468 voor een vrijblijvende proefrit in uw eigen straat. Of kijk op www.senzup.nl voor meer info.

DRIEWIELFIETSEN MET LAGE INSTAP • V.A. 1.399,-

SENZUP®
zelfstandig vitaal

Zelfstandig en vitaal leven?

U bent bij ons ook aan het juiste adres voor o.a. inloopdouches, sta-op stoelen, comfortbedden, scootmobielen, rollators en rolstoelen.

Bel 0800 - 0468 voor meer informatie of de gratis brochure.

pensioenbelangen_wk15

Colofon

Tweemaandelijks tijdschrift van de BBP: Belangenvereniging Pensioengerechtigden Pensioenfonds Zorg & Welzijn (PFZW).

Aangesloten bij de NVOG: de Nederlandse Vereniging van Organisaties van Gepensioneerden.

Website

www.pfzw-belangenvereniging.nl

Hoofd- en eindredactie

Roelof Jan Mulder (Ons Pensioen),
Steenakkerstraat 4, 4012 EP
Kerk-Avezaath.
Telefoon: (0344) 681793
E-mail: roelof.j.mulder@planet.nl
Gitte Jansen-Nieudorp
(Pensioenbelangen)

Redactieleden

Jaap van der Spek, Eric van Eck,
Pierre Thijssen.

Medewerkers aan dit nummer

Audrey, Betty Berger-Beijdorff,
Joop Blom, Rob de Brouwer, Joop
Caljouw, Hasko van Dalen, Eric van
Eck, Maarten Maas, Cees Michielse,
Jaap van der Spek, Joop van Vliet,
Marjoke Wessels.

Grafisch Ontwerp

William van Giessen

Afbeeldingen

pixabay.com

Druk en verzending

Senefelder Misset

Verantwoording

Het ledenblad 'Ons Pensioen' is het contactorgaan van de BPP en verschijnt zes keer per jaar. Ons Pensioen komt tot stand in samenwerking met 'Pensioenbelangen' (van de NBP). De meningen en visies in dit blad zijn niet noodzakelijkerwijs die van het verenigingsbestuur.

De redactie streeft ernaar de onderwerpen vanuit een breed en diverse perspectief te behandelen. Het is aan de lezer zelf om (mede aan de hand van meningen en visies in dit blad) tot eigen oordeelsvorming te komen. Voorts is de redactie niet verantwoordelijk voor de inhoud van advertenties en bijsluiters. Overname van (delen van) artikelen is toegestaan, met bronvermelding. De redactie plaatst met regelmaat reacties, artikelen en meningen van lezers. Reacties kunnen worden gezonden naar: roelof.j.mulder@planet.nl. De redactie behoudt zich het recht voor reactie niet, dan wel ingekort te plaatsen zonder daarvoor vooraf met de inzenders te overleggen.

Bestuur

Voorzitter: Joop C. Caljouw.
Secretaris: Cees Michielse.
Penningmeester: Jaap Dijkstra.
Leden: Peter Patijn, Jan van Pijkeren, Jaap van der Spek, Baukje Vegter.

Ledenadministratie

Adreswijzigingen en opzeggingen graag als volgt doorgeven: Jaap Dijkstra (071) 521 52 46, of ledenadministratie@pfzw-belangenvereniging.nl.

Lid worden

De contributie bedraagt slechts €11 per jaar (meer mag natuurlijk ook!). Het partnerlidmaatschap is €5,50 per jaar. U kunt zich aanmelden via de strook in dit blad, via de website of via een brief met gegevens aan de ledenadministrateur. Betalingen kunnen worden overgemaakt op banknummer NL83 INGB 000 455 2579 (ING Bank) t.n.v. Belangenvereniging Pensioengerechtigden PFZW.

Belangrijk om te weten

Als u overlijdt, stopt uw Ouderdoms- pensioen van PFZW. Uw partner en kinderen hebben dan onder bepaalde voorwaarden recht op Partner- en Wezenpensioen. Ook hebben zij recht op een eenmalige slotuitkering die gelijk is aan drie maal het bruto maandbedrag van uw Ouderdomspensioen. Over die uitkering wordt geen loonheffing (belasting) en zorgpremie betaald. Het nettobedrag is dus gelijk aan het brutobedrag. De partner krijgt deze uitkering. Is er geen partner? Dan krijgen de kinderen jonger dan 21 jaar de uitkering. Als er geen partner of wees is die aanspraak maakt op de uitkering ineens, dan kan deze worden uitbetaald aan de natuurlijkste persoon (bijvoorbeeld kinderen ouder dan 21 jaar, neven, nichten, vrienden) die kosten heeft gemaakt in verband met het overlijden.

Commissie Financiële Dienstverlening

In geval van problemen met PFZW over uw pensioenberekening, zoek contact op met de voorzitter van deze BPP-commissie: P.Patijn (06-51110724).

Advertenties

PSH Media Sales Support, telefoon: (0134) 355 830, e-mail: frank.roosenbeek@pshmediasales.nl. Tarieven op aanvraag.

**De aanmeldingsbon
voor nieuwe leden
vindt u op de
achterzijde.**

Genieten in Voorthuizen

volledig verzorgde vakantieweeken

Ook in 2016 bent u op Ackersate van harte welkom voor een heerlijke vakantie! U verblijft bij ons in een luxe bungalow-chalet op basis van hotel-service. De gevarieerde maaltijden gebruikt u gezamenlijk in ons sfeervolle restaurant. Diverse uitstapjes en gezellige activiteiten staan ook op het programma. We zorgen er voor dat u een onvergetelijke week heeft.

U kunt bij ons terecht in de volgende periodes:

het voorjaar (à € 495): 27 mei - 3 juni
& 3-10 juni & 10-17 juni

de zomer (à € 545): 17-24 juni &
24 juni - 1 juli & 1-8 juli

het vroege najaar (à € 545):
26 aug - 2 sept.

het najaar (à € 495):
2-9 sept., 9-16 sept.
& 16-23 sept.

De genoemde prijzen zijn per persoon per week. Als lezer van dit blad ontvangt u bij uw reservering een **korting van € 30,-!**

Als u voor één persoon reserveert, zal er een toeslag van € 50,- berekend worden.

Vakantiepark Ackersate Harremaatweg 26, 3781 NJ Voorthuizen
i:www.ackersate.nl tel.: 0342-471274 e-mail: info@ackersate.nl

Rijbewijs keuring?

bel

WAAIJENBERG

Mobiliteit

Brommobiel
rijbewijs AM

Canta
rijbewijsvrij

Inruil van uw auto mogelijk!
Taxatie, demonstratie en service/reparatie
bij u aan huis!

Aanbieding:

Scootmobiel Carpo 4 ltd.
snelheid 17km/h
voor:

€ 2.995,-

BEL GRATIS: 0800 - 0239988

Veenendaal - Amsterdam - Den Haag

AANMELDINGSBON VOOR NIEUWE LEDEN

Ik meld mij aan als lid van de belangenvereniging Pensioengerechtigden Pensioenfonds Zorg en Welzijn (BPP) en ontvang binnenkort het laatste nummer van 'Ons Pensioen'. Ik meld wel/niet mijn partner aan voor € 5,50 per jaar.

Naam: _____ m/v

Voorletter(s): _____

Straat en huisnummer: _____

Postcode en plaatsnaam: _____

Telefoonnummer en/of emailadres: _____

Geboortejaar: _____

Laatste functie: _____

E-mail deze gegevens naar: contact@pfzw-belangenvereniging.nl

Of ga naar onze website www.pfzw-belangenvereniging.nl - pagina 'lid worden'.

U kunt de bon ook sturen naar: Secretariaat BPP, Grevelingenhout 158, 4311 NL, Bruinisse.